

KOMİYM

Kiçik və Orta Müəssisələrin İnkişafına Yardım Mərkəzi
Sahibkarlığın və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu (SBIİYF)

“Azərbaycanda Kiçik Sahibkarlığın İnkişafına Dəstək” layihəsi

MKS Dövlət Agentliyi məsələsinə dair xarici təcrübəni əks etdirən HESABAT

Avqust 2013

ÖN SÖZ

Ölkə iqtisadiyyatının inkişafında və əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsində kiçik və orta sahibkarlıq əsas rol oynayır. Onun dəstəklənməsi və inkişaf etdirilməsi bir çox qabaqcıl xarici ölkələrin bugünkü iqtisadi siyasətinin prioritetlərindən biridir. Kiçik və orta sahibkarlıq inkişaf etdirilmədən dövlətlərin makroiqtisadi durumundakı sabitlikdən danışmaq çətindir. Bunu inkişaf etmiş ölkələrin tarixi təcrübəsi sübut edir. Həmin ölkələrdə kiçik və orta sahibkarlıq bazar iqtisadiyyatı şəraitində təkamül yolu ilə və uzun illər ərzində inkişaf edib.

Kiçik sahibkarlıq bir və ya bir neçə fərdin təşəbbüsü ilə meydana çıxır. Sahibkarı bu təşəbbüsə kommersiya layihəsindən əldə edə biləcəyi iqtisadi qazanc təhrik edir. Sahibkarlıq təşəbbüsü siyasi və iqtisadi azadlıqların, hüquqi dövlət təsisatlarının, xüsusi və biznes təhsilinin və vətəndaş özünüdərkinin güclənməsinə səbəb olur. Kiçik müəssisələrin çoxalması bazar münasibətləri və rəqabətlə yanaşı kiçik və orta mülkiyyətçilərdən və mütəxəssislərdən ibarət orta sinifin yaranmasında mühüm rol oynayır. Xırda və kiçik sahibkarlığın say artımı əhalinin savadlanmasına, müxtəlif sahələrə aid biliklərin öyrənilməsinə yardım edir: sahibkarlıq fəaliyyətinə başlamaq üçün peşəkar biliklərdən tutmuş iqtisadi, hüquqi və başqa biliklərə də geniş təhsilə yiyələnmək vacibdir. Fərdi və ya kiçik qrupların təşəbbüs layihələri olaraq kiçik sahibkarlıq əhalinin bank sistemindən kənarında yığılıb qalmış və inflyasiyanı sürətləndirən əmanətlərini dövrüyyəyə cəlb edir. Kiçik müəssisələr əhali üçün iri müəssisələrə nisbətən daha tutumlu iş yeri və gəlir mənbəyi ola bilər və olmalıdır. Buna onların kütləviliyi və əsas istehsal vasitələri fondunun kiçik həcmli olması imkan verir. Bundan əlavə xırda və kiçik sahibkarlıq əhalinin iş qabiliyyəti məhdud olan təqaüdcülər, əlillər, tələbələr və azyaşlı uşaqları olan analar kimi sosial təminatı zəif olan qrupların işlə təmin edilməsinə və gəlirlərinin artmasına yardım edir. Kiçik sahibkarlıq müəssisələri mal və xidmətlər istehsalının geniş diversifikasiyasında, yerli istehlak bazarlarının doldurulmasında mühüm rol oynayır, yerli xammal və iri istehsal tullantılarını istehsal proseslərinə cəlb edir. Onlar innovasiya proseslərində iri korporasiyalarla effektiv əməkdaşlıq quraraq milli iqtisadiyyatın aparıcı müəssisələrini həmin proseslərdə gözlənilən lüzumsuz risk yükündən də azad edə bilərlər.

Xırda və kiçik sahibkarlığın çatışmayan cəhəti burada sabitliyin aşağı səviyyədə olmasıdır: onların yarından çoxu elə fəaliyyətlərinin ilk ilində səhnəni tərk etməli olurlar. Milli iqtisadiyyat üçün bu qədər önəmli olmalarına rəğmən onların belə zəifliyi xırda və kiçik sahibkarlığın inkişafının dövlət tənzimlənməsini, onlara əhəmiyyətli dərəcədə inzibati, vergi, maliyyə və s. dəstəyin göstərilməsini vacib edən əsas şərtidir. İqtisadi islahatlar dövründə xırda və kiçik sahibkarlığı belə bir dəstəklə təmin etmək üçün yeni optimal

infrastrukturun qurulması problemi meydana çıxır. Onun həll edilməsi dövlətin mühüm vəzifələrindən biridir. Həmin dövrdə bir tərəfdən sahibkarların əksəriyyətinin öz hüquq və vəzifələrini zəif bilmələri, onların işin təşkili, idarəetmə və həmçinin hüquqi biliklərinin az olması, digər tərəfdən inhisarçılıq, korrupsiya kimi mövcud amillər xırda və kiçik sahibkarların problemlərini öyrənən, tədqiq edən və həlli ilə bağlı müvafiq dövlət qurumlarına təklif və tövsiyələr təqdim edən bir qurumun yaradılmasını vacib edir.

İstər inkişaf etmiş, istərsə də bazar iqtisadiyyatına keçid dövrünü yaşayan bir sıra ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, belə dövlət qurumlarının fəaliyyəti sayəsində ölkənin iqtisadi potensialının əsas daşıyıcılarından olan xırda və kiçik sahibkarlığın imkanları xeyli artmış və onlar ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına müsbət yöndə əhəmiyyətli təsir göstərə bilmişlər. Cari Hesabatda bəzi ölkələrin bu sahədəki təcrübəsindən bəhs edilir.

ABŞ

Qısa tarix

Kiçik biznes sferası Amerika cəmiyyətinin ictimai-iqtisadi həyatının fəallığının unikal mexanizmini təşkil edir. ABŞ kiçik biznesin inkişafı üzrə dünyanın ən qabaqcıl ölkəsi hesab edilir. Kiçik müəssisələrin ÜDM-də payı 52% (5,6 trilyon dollar) təşkil edir. Fəaliyyətdə olan bütün özəl müəssisələrin 97,6 % -i kiçik müəssisələrdir və iqtisadi fəal əhalinin 50,6% -i belə müəssisələrdə çalışır. Bunlardan başqa son on ildə özəl sektorda ümumi iş yerlərinin təxminən 65% -i kiçik biznesin payına düşür. Göstərilən faktlar ölkənin davamlı inkişafının təminatı üçün kiçik biznesin yüksək əhəmiyyətini təsdiq edir. Bu durum kiçik bizneslə bağlı "Kiçik biznes haqqında Qanun"¹da ifadə edilmiş dövlət siyasətinin əsasını təşkil edir.

Amerika qanunvericiliyinə əsasən, kiçik və orta biznes kateqoriyasına işçilərin sayı 500 nəfərdən çox olmayan təsərrüfat subyektləri aiddir. ABŞ-da bütün kiçik və orta müəssisələr 3 kateqoriyaya bölünür:

Mikro müəssisələr — işçilərinin sayı 20 nəfərədək olan firmalardır;

Kiçik müəssisələr — 20-dən 100 nəfərədək;

Orta müəssisələr — 100-dən 499 nəfərədək.

Hazırda ABŞ-da kiçik və orta sahibkarlığın problemləri ilə 16 federal idarə və nazirlik məşğul olur. Kiçik və orta sahibkarlığı dəstəkləyən 39 proqram, 1100 kiçik və orta sahibkarlığın inşafı mərkəzi və 500 xüsusişəkilmiş kollec fəaliyyət göstərir. Bu sahənin idarə edilməsi ilə xüsusi dövlət orqanı – Kiçik Biznes Administrasiyası məşğuldur.

ABŞ Kiçik Biznes Administrasiyasının (KBA) əsasının rəsmi olaraq 1953-cü ildə qoyulmasına baxmayaraq onun fəlsəfəsi və missiyası daha əvvəllərdən, xüsusilə Böyük Depressiya və II Dünya müharibəsi sıxıntılılarına cavab olaraq müxtəlif agentliklər tərəfindən formalaşdırılmağa başlanıb.

1932-ci ildə Prezident Herbert Huver Böyük Depressiyanın təsirini azaltmaq məqsədilə təsis etdiyi Yenidənqurma Maliyyə Korporasiyası (YMK) KBA -nın ilk xələfi hesab edilir.² Başlanğıcda həm kiçik, həm də iri sahibkarlara federal kredit proqramı kimi nəzərdə tutulan YMK Huverin davamçısı Prezident Franklin D. Ruzveltin şəxsi layihəsi kimi qəbul edilib və o ən bacarıqlı işçilərini həmin layihənin həyata keçirilməsinə cəlb edib. İkinci Dünya müharibəsi dövründə hərbi müqavilələləri yerinə yetirən iri sənayedən fərqli olaraq kiçik

¹ http://www.sba.gov/sites/default/files/Small%20Business%20Act_0.pdf

² SBA rəsmi veb saytının (<http://www.sba.gov>) məlumatlarından istifadə edilib.

sahibkarlıq rəqabətdə geri qalmağa başladı. Kiçik sahibkarlığın müharibə ehtiyacları üçün məhsulların istehsalında iştirak eməsinə və maliyyə imkanlarının artırılmasına yardım məqsədilə 1942-ci ildə Konqres Kiçik Müharibə Zavodları Korporasiyasını (KMZK) təsis etdi. KMZK özəl müəssisələrə birbaşa kreditlər verir, həmçinin iri maliyyə institutlarını da buna təşviq edirdi. Təşkilat eyni zamanda kiçik biznesin dövlət satınalmalarında iştirak etməsinə də çalışırdı. Müharibə bitdikdən sonra KMZK ləğv edildi.

O zaman Ticarət Departamentində yaradılan Kiçik Biznes İdarəsinin (KBİ) bəzi öhdəliklərini sonradan SBA öz üzərinə götürmüşdü. Kiçik sahibkarlığın uğursuzluğunun əsas səbəblərinin məlumatsızlıq və təcrübəsizlik olduğunu başa düşən KBİ təlim və təhsil işinə daha çox fikir verir və bu məqsədlə çoxlu sayda müxtəlif broşürlər nəşr edir və sahibkarlara idarəetmə ilə bağlı fərdi məsləhətlər verirdi.

Koreya müharibəsi dövründə Konqres kiçik sahibkarlığın problemlərini həll etmək üçün yeni bir təşkilat – Kiçik Müharibə Zavodları Administrasiyası (KMZA) təsis etdi. Onun vəzifələri KMZK ilə oxşar idi və yalnız sonda kredit vermə səlahiyyəti ona deyil, Kiçik Biznes İdarəsinə verilmişdi. KMZA kiçik sahibkarlıq müəssisələrini KBİ –yə tövsiyə edir və o da öz növbəsində həmin müəssisənin hökumət müqavilələrini yerinə yetirmək üçün nə dərəcədə səriştəli olduğunu müəyyən edirdi.

1952-ci ildə KBİ ləğv edildi. Əvvəlki agentliklərin vacib funksiyalarını davam etdirmək üçün Prezident Duayt Eyzenhauer yeni kiçik sahibkarlıq agentliyini – Kiçik Biznes Administrasiyasını yaratmağı təklif etdi.

1953-cü ildə Konqres Kiçik Biznes Qanunu ilə vəzifəsi “kiçik biznesə yardım etmək, məsləhət vermək, dəstək olmaq və onun maraqlarını mümkün olduğu qədər müdafiə etmək” olan və yalnız prezidentə və konqresə hesabat verən Kiçik Biznes Administrasiyasını (KBA) təsis etdi.

Fəaliyyətini tənzimləyən qanunlar və normative-hüquqi sənədlər

Hazırda KBA –nın fəaliyyəti ABŞ Ümumi Qanunvericiliyi və Federal Qaydalar Kodeksi ilə tənzimlənir.

Ümumi qanunlar:

1. Kiçik biznes haqqında Qanun (The Small Business Act) – 1953-cü ildə Konqres tərəfindən qəbul edilən və kiçik sahibkarlığı dəstəkləyən ilk qanundur. Qanun kiçik sahibkarlığın dəstəklənməsini və qorunmasını dövlətin prioritet maraqları sırasına daxil edir. Məhz bu qanun əsasında Kiçik Biznes Administrasiyası yaradılıb.

2. Kiçik biznes sahəsində investisiya fəaliyyəti haqqında Qanun (Small Business Investment) – 1958-ci ildə qəbul edilib və yalnız kiçik biznesin iştirak etdiyi xüsusi bazarda fəaliyyət göstərmək üçün müstəsna hüquqa malik xüsusi investisiya şirkətlərinin təsis edilməsini tənzimləyir.
3. Kiçik biznesdə yeni enerji texnologiyalarının kreditləşdirilməsi haqqında Qanun (Small Business Energy Loan Act) – 1978-ci ildə qəbul edilib və enerjiyə qənaət edən yeni avadanlıqların layihələndirilməsi, hazırlanması, satışı və onlara xidmət göstərilməsi, həmçinin alternativ enerji mənbələrinin mənimsənilməsi üçün KBA –ya əlavə maliyyələşdirməni təşkil və təmin etmək üçün əlavə səlahiyyətlər verir.
4. Kiçik biznesin inkişafı haqqında Qanun (Small Business Development Act) – 1980-ci ildə qəbul edilən bu qanunla dövlətin maliyyə dəstəyi ilə fəaliyyət göstərən qeyri-kommersiya kooperativ, ictimai və özəl təşkilatlar formasında kiçik biznesin inkişafına xüsusi yardım mərkəzlərinin yaradılması prosedurlarını müəyyənləşdirir.
5. Bay-Doul Qanunu (Bayh–Dole Act) – 1980-ci ildə qəbul edilib. Həmin qanunla kiçik müəssisələr dövlət vəsaitlərindən istifadə etməklə nail olduqları yeni ixtiralar üzərində müəlliflik hüququnu qeydiyyatdan keçirmək imkanı əldə edirlər.
6. Kiçik biznesdə innovasiya fəaliyyəti haqqında Qanun (Small Business Innovation Development Act) – 1982-ci ildə qəbul edilib və ABŞ hökumətinin KBA tərəfindən kordinasiya edilən Kiçik Biznes İnnovasiya Tədqiqatları Proqramının həyata keçirilməsini tənzimləyir. Qanuna görə büdcələrində müəssisədənkanar tədqiqat işləri üçün nəzərdə tutulan vəsaitləri \$100 milyonu aşan bütün federal agentliklər ümumi məbləğin 2,5% -ni kiçik biznesə müqavilə və qrantlar şəklində ayırmaq üçün ehtiyatda tutmalıdırlar.
7. Kiçik biznesdə normativ aktların ədalətliliyi haqqında Qanun (Small Business Regulatory Enforcement Fairness Act) – 1996-cı ildə qəbul edildi və federal idarələrin üzərinə bu idarələrin fəaliyyət istiqamətləri üzrə kiçik biznesin həyata keçirdiyi tədqiqatları və layihələri maliyyələşdirməsi üçün xüsusi fondlar ayırmaq vəzifəsi qoydu, kiçik biznesdə innovasiyalar üzrə Tədqiqat proqramını təsdiq etdi.
8. Veteranlar arasında sahibkarlığın və kiçik biznesin inkişafı Qanunu – 1999-cu ildə qəbul edilib. Qanununda əsas məqsəd kiçik biznesi olan və ya kiçik biznes əməliyyatları həyata keçirən veteranlar üçün mövcud yardım proqramlarını genişləndirmək və yenilərini təsis etməkdir.
9. Kiçik müəssisələrdə iş yerlərinin yaradılması haqqında Qanun (Small Business Jobs Act) – 2010-cu ildə qəbul edilib və kiçik müəssisələr üçün vergi güzəştlərinin artırılmasına yönəlib və onlara əlavə maliyyə imkanları təqdim edir. Bu qanunla kiçik biznes üçün əlavə \$30 milyard həcmində kreditləşdirmə proqramı qəbul edilib və artıq mövcud proqramlar üzrə kredit təminatının yuxarı həddi artırılıb.

Federal Qaydalar Kodeksi

Federal Qaydalar Kodeksi (CFR) Federal Hökumətin icra departament və agentlikləri tərəfindən Federal Qeydiyyatata salınmış ümumi və daimi qaydaların toplusudur. Aşağıda yalnız ABŞ Kiçik Biznes Administrasiyasına aid olan qaydalardan bəziləri qeyd edilir:

1. 13-CFR-101 Part101—Administration: Kiçik Biznes Administrasiyasının fəaliyyət məqsədini açıqlayır.
2. 13-CFR-102 PART 102--Record Disclosure and Privacy – İnformasiya Azadlığı Qanununu əsasında verilən sorğulara cavab verərkən KBA –nın əməl etməli olduğu prosedurlardan bəhs edir.
3. 13-CFR-103 PART 103--Standards for Conducting Business with SBA – KBA ilə əməkdaşlıq qurmağın standart tələblərini açıqlayır
4. 13-CFR-105 PART 105--Standards of Conduct and Employee Restrictions and Responsibilities – Davranış və işçi məhdudiyyətləri və məsuliyyətləri standartlarını göstərir.
5. 13-CFR-107 Part 107--Small Business Investment Companies (SBIC) – Kiçik Biznes İnvestisiya Şirkətlərinin (KBİŞ) təsis edilməsi, fəaliyyəti üçün lisenziya alınması, idarə edilməsi, nəzarət paketi və s. haqqında qaydaları müəyyənləşdirir.

Ümumilikdə Kiçik Biznes Administrasiyasına aid 30-dək qayda <http://www.sba.gov/about-sba-services/7591> ünvanında yerləşdirilib.

Kiçik Biznes Administrasiyası idarəetmə strukturu (bax:Sxem 1Sxem 1)

ABŞ-ın Kiçik Biznes Administrasiyası – hökumətin tərkibində müstəqil federal idarədir və yalnız prezidentə tabedir. Administrasiyanın başçısı prezidentin təqdimatı ilə və mütləq ABŞ konqresi tərəfindən təsdiq edilməklə təyin olunur. KBA büdcəsi və maliyyələşdirmə istiqamətləri də həmçinin Konqres tərəfindən təsdiq edilir. Beləliklə, KBA dövlət idarəçiliyi strukturunda və ABŞ-ın ictimai həyatında yüksək statusa malikdir.

KBA Konqresin tövsiyəsi və razılığı ilə Prezidentin təyin etdiyi Administrator tərəfindən idarə edilir. Administrator planların yerinə yetirilməsi, idarəetmə və KBA üzərində nəzarətə görə Prezident və Konqres qarşısında cavabdehdir.

Konqresin tövsiyəsi və razılığı ilə Prezident tərəfindən təyin edilən Administrator müavini Administratorun öz vəzifələrini yerinə yetirmək imkanı olmadıqda və ya məzuniyyət dövründə İcraçı Administrator vəzifəsini yerinə yetirir.

KBA tərkibinə 19 idarə daxildir. Onlara Administratorun birinci köməkçiləri rəhbərlik edirlər. Bütövlükdə həmin idarələr Administrator İdarəsinə³ tabedirlər və ona vaxtaşırı hesabat verirlər.

1976-cı ildə KBA –nın fəaliyyətinin səmərəliliyini artırmaq üçün onun strukturunda müstəqil təşkilat – birbaşa prezidentə tabe olan Kiçik Biznes Vəkilliyi yaradıldı. Daha iki il sonra KBA strukturunda onun fəaliyyətinin səmərəliliyinə nəzarət edən başqa bir müstəqil orqan – Baş Müfəttişlik İdarəsi təsis edildi. Həm Baş müfəttiş, həm də Vəkilliyin Baş məsləhətçisi namizədlərləri konqres tərəfindən təsdiq edildikdən sonra prezident tərəfindən təyin edilir.

Növbəti səhifədə Kiçik Biznes Administrasiyası təşkilat strukturunun sxemi təqdim edilib.

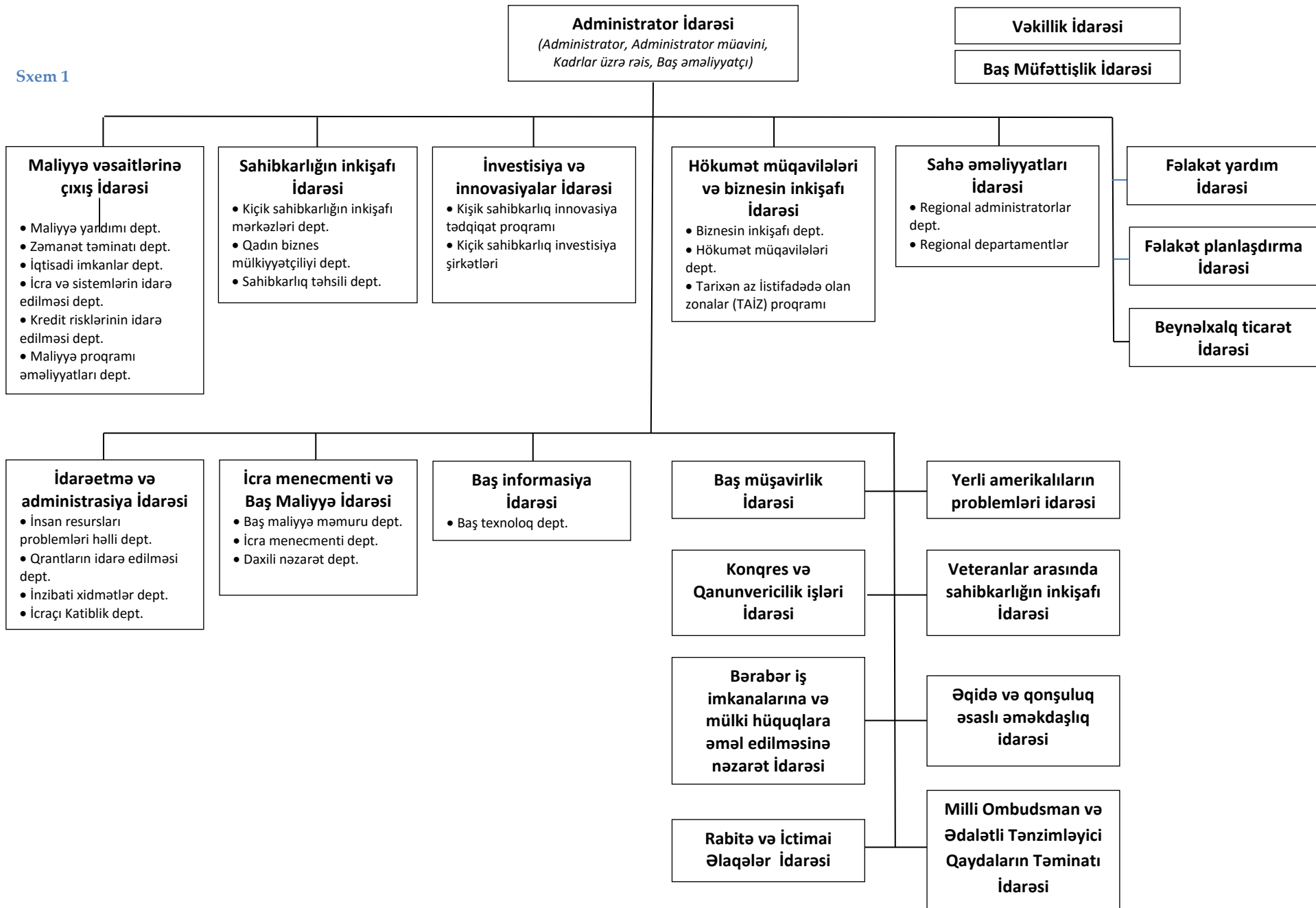
Qeyd edilən iki müstəqil idarədən başqa KBA tərkibinə bir sıra funksional departamentlər və ABŞ-ın bütün ştatlarında və ərazilərində fəaliyyət göstərən yerli və regional ofisləri, həmçinin təbii fəlakət mərkəzləri ofisləri daxildir.

Kiçik biznes sahiblərinə xidmətləri hər yerdə əlçatan etmək üçün KBA bütün ölkə boyu proqramlar və resurs tərəfdaşları şəbəkəsi qurub. Kiçik biznesə başlanğıcda pulsuz tövsiyə, məsləhət və məlumat verilməsi Təqaüdü Rəhbər İşçilərin Servis Birlikləri (Service Corps of Retired Executives - SCORE), Kiçik Biznes İnkişaf Mərkəzləri ofisləri, Qadın Biznes Mərkəzləri və KBA-nın hər ştatda yerləşən bölgə ofisləri vasitəsi ilə həyata keçirilir. Bütün ölkəni əhatə edən KBA regional ofisləri yerləşdikləri müvafiq ştatlar daxilində yerli bölgə ofislərini dəstəkləyir. Həmin dəstəyə kiçik biznes sahibləri üçün texniki yardımlar, biznes təlimlərinin təşkili, tövsiyələrn verilməsi və mentor fəaliyyəti daxildir.

2013-cü maliyyə ili üçün KBA büdcə tələbi \$948 milyondur. Təbii Fəlakət administrasiyasının tələb etdiyi əlavə \$167 milyon bura daxil deyil. Büdcədə Baş müfəttişlik İdarəsi üçün \$19.4 milyon, Vəkillik İdarəsi üçün \$8.9 milyon və təzminat və müavinətlər üçün \$273.8 milyon nəzərdə tutulub.

³ Administrator İdarəsinə Administrator, onun müavini, Kadrlar üzrə rəis və Baş Əməliyyatçı daxildir.

Sxem 1

Fəaliyyət sahələri – proqram və layihələr

60 illik tarixi ərzində Kiçik Biznes Administrasiyası kiçik sahibkarlar üçün milyonlarla kredit, kredit təminatı, müqavilə, məsləhət sessiyaları və digər dəstək formalarını təmin edib. Təşkilat demək olar ki, bütün sahibkarlıq fəaliyyəti sahələrində kiçik sahibkarlığı dəstəkləyən proqramlar həyata keçirir. Bura maliyyə və federal satınalma müqavilələrində iştirak və həmçinin idarəetmə dəstəyi də aiddir. Onun fəaliyyət dairəsinə qadınlara və silahlı qüvvələrin veteranlarına xüsusi yardım proqramları daxil edilib. KBA həmçinin təbii fəlakətlərdən zərər çəkmişlərə də kreditlər ayırır və beynəlxalq ticarət üzrə xüsusi məsləhətlər verir və yardım göstərir.

SBA ilk növbədə özünün proqram funksiyaları çərçivəsində beş istiqamətdə yardımlar edir:

Vəsait əlçatanlığı (biznesi maliyyələşdirmə) – kiçik sahibkarlığın ən kiçik ehtiyacları üçün mikro-kreditləşdirmədən tutmuş böyük miqdarda borc və avadanlıqlardan ibarət əhəmiyyətli sərmayə kapitalı ilə təmin edilməsi.

Sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi (təhsil, məlumatlandırma, texniki yardım və təlimlər) - KBA bütün ölkə üzrə 1800 -dən artıq məntəqədə istər yeni başlayan, istərsə də artıq oturmuş kiçik sahibkarlar üçün internet vasitəsilə üzvəüz pulsuz fərdi məsləhətlər verdiyi kimi, çox aşağı qiymətə təlimlər də təşkil edir.

Hökumət müqavilələrində (Federal satınalmalar) iştirak – Kiçik sahibkarlıq haqqında Qanununun 15(g) bölməsinin verdiyi mandata uyğun olaraq Administrasiyanın Hökumət Müqavilələri İdarəsi digər federal departamentlər və agentliklərlə birgə qarşıya ilkin hökumət kontraktlarının qanunla müəyyən edildiyi kimi 23 faizinin kiçik sahibkarlığa ayrılmasına nail olmaq məqsədi qoyub.

Vəkillik (kiçik biznesin maraqlarının müdafiəsi) – 1978-ci ildə yaradılmış Vəkillik İdarəsi Konqressin qəbul etdiyi qanunları nəzərdən keçirərək onların kiçik sahibkarlığın mənafeyinə nə dərəcədə uyğun olduğunu müəyyən edir. İdarə eyni zamanda müxtəlif tənzimləyici qayda və tələblərin kiçik sahibkarlığa təsirini də qiymətləndirir. Bundan başqa Vəkillik İdarəsi Amerikada kiçik sahibkarlıq və kiçik sahibkarlıq mühiti ilə bağlı geniş tədqiqatlar aparır. İdarənin Baş Vəkili ABŞ Prezidenti tərəfindən təyin edilir.

Bu siyahıya **təbii fəlakətlər zamanı yardımların edilməsi** də əlavə edilir.

Sərəncamında 45 milyarddan artıq ABŞ dolları məbləğində kredit, kredit təminatı və vençur kapital imkanları və təbii fəlakətlər zamanı əlavə olaraq 5 milyard dollarlıq kredit vəsaiti olan KBA kiçik biznesin ən iri maliyyə sponsorudur.

KBA administratoru Karen G. Mills The Small Business Resource Guide bülletenində qeyd edir ki, hazırda ABŞ-ın sayı 28 milyon olan kiçik müəssisəsi özəl sektorda iş yerlərinin 2/3 hissəsini təmin edir. Administrasiyanın əsas missiyalarından biri kiçik müəssisələri dəstəkləməklə iş yerlərinin

daha da artırılmasıdır. 2012-ci ildə agentlik 30 milyard ABŞ dollarından artıq vəsaitə kredit təminatı verib və təbii fəlakətlərə məruz qalanlara yardım fəaliyyətləri çərçivəsində Sandi qasırğasından zərər görmüş milyondan artıq sahibkara, ailələrə və biznesə hüquqi yardımlar edib və məsləhətlər verib. Bunlardan başqa KBA federal hökumətlə daimi təmaslarını davam etdirərək təxminən 100 milyard dollarlıq hökumət müqavilələrinin kiçik biznesin əlinə çatmasına nail olmağa çalışır.

Türkiyə

Türkiyədə kiçik biznesə dövlət dəstəyi sistemi hökumətin 80-ci illərin əvvəllərində formalaşmağa başlayan milli sənayenin inkişaf etdirilməsi və möhkəmləndirilməsi üzrə ümumi siyasəti ilə sıx bağlıdır.

Türkiyə Statistika İnstitutunun hesablamalarına görə Türkiyənin istehsal sektorunda kiçik və orta müəssisələrin sayı 3 milyondan çoxdur və bu ümumi müəssisələrin 98,0 – 99,0% təşkil edir. İstehsal sektorunda çalışanların 78%-i kiçik bizneslə məşğuldur.

Türkiyədə kiçik və orta sahibkarlığı müəyyən edərkən əsas meyar olaraq müəssisədə çalışan işçi və qulluqçuların sayı və müəssisənin illik gəliri götürülür. Lakin ölkənin müxtəlif təşkilatları bununla bağlı fərqli hədudlar təyin ediblər. Kiçik biznesin inkişafı və dəstəklənməsi problemləri ilə məşğul olan KOSGEB dövlət təşkilatı kiçik müəssisələri belə təsnif edir:

Kateqoriya	İşçilərin sayı	İllik gəlir
Mikro	1 - 9	≤ 1 milyon TL (\$ 600 000)
Kiçik	10 - 49	≤ 8 milyon TL (\$ 4,8 mln)
Orta	50 - 249	≤ 40 milyon TL (\$ 24 mln)

Kiçik və Orta Sahibkarlığın İnkişafı və Dəstəklənməsi Birliyi - KOSGEB

Kiçik biznesin Türkiyədəki roluna uyğun olaraq ölkədə qeyri-kommersiya dövlət və ictimai struktur və birliklərin təmsalında kiçik və orta sahibkarlığa dəstək və xidmət göstərən olduqca inkişaf etmiş infrastruktur formalaşmışdır. Hazırda KOSGEB ilə bağlı məsələlərlə KOSGEB, Elm, Sənaye və Texnologiya Nazirliyi, İnkişaf Nazirliyi, Xəzinədarlıq Müşavirliyi, İqtisadiyyat Nazirliyi, Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Maliyyə Nazirliyi, Türkiyə Elmi və Texnoloji Araşdırma Şurası və İnkişaf agentlikləri kimi dövlət təşkilatları məşğuldur.

Eyni zamanda bəzi qeyri-hökumət təşkilatları da kiçik biznesin dəstəklənməsi və inkişaf etdirilməsində yaxından iştirak edirlər. Bunlar Türkiyə Palataları və Birjalar Birliyi, Türk Tacirlər və Sənətkarlar Konfederasiyası, Türkiyə Texnoloji İnkişaf Fondu və Türkiyə Kiçik və Orta Ölçülü Müəssisələrdə Sərbəst Peşə Sahibləri və Menecerlər Fondudur.

Bu infrastrukturun nüvəsində haqlı olaraq 1990-cı ildə 3624 sayılı qanunla yaradılmış dövlət təşkilatı – Kiçik və Orta Sahibkarlığın İnkişafı və Dəstəklənməsi İdarəsi Başqanlığı (KOSGEB) durur. KOSGEB kiçik və orta sahibkarlığa dəstək üçün təsis edilmiş yeganə

dövlət təşkilatıdır. Onun əsas vəzifəsi kiçik sahibkarlıq sahəsində dövlətin siyasətini işləyib hazırlamaq və milli və beynəlxalq təcrübənin təhlili əsasında Türkiyədə kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına hərtərəfli kömək etməkdir. KOSGEB kiçik və orta müəssisələrlə bağlı dövlətin iqtisadi siyasətinin formalaşdırılmasında çox böyük rol oynayır.

KOSGEB məqsədi

- Kiçik və orta sahibkarlığın ölkə iqtisadiyyatında payının və səmərəliliyinin artırmaq;
- Onların rəqabətə davamlılığını artırmaq;
- İqtisadi inkişafı birgə sektorlar arası integrasiyanı reallaşdırmaq;
- KOS müəssisələrinin texnoloji səviyyələrini artırmaq.

KOSGEB vəzifələri

3624 sayılı qanunun 4-cü bəndində KOSGEB –in vəzifələri belə müəyyənləşdirilib

- a) Sənayedə araşdırma və inkişaf etdirmə fəaliyyətlərinin dəstəklənməsi və fəaliyyətlərin həyata keçirilməsi üçün Texnologiya Mərkəzləri, Teknoparklar, Konsaltinq Mərkəzləri, İnstitutlar və bənzəri vahidlərin qurulmasını təmin etmək;
- b) Universitetlər ilə dövlət və özəl araşdırma təşkilatlarındakı elm və texnologiya infrastrukturundan müəssisələrin faydalanmasını təmin etmək, sənaye və universitet əməkdaşlığını qüvvətləndirmək;
- c) Texnoloji səviyyəni yüksəltmək üzrə mövcud texnoloji məlumatlar əldə etmək və yeni texnoloji məlumatlar hasil etmək, əldə edilmiş və hasil edilmiş məlumatları yaymaq;
- d) Universitet və Araşdırma Mərkəzlərinin imkanlarından faydalanaraq yeni və irəli texnologiyaya əsaslanan məlumatların yığıldığı, qiymətləndirildiyi, inkişaf etdirildiyi və tətbiqə istiqamətli istehsalə hazır hala gətirilərək müəssisələrin istifadəsinə təqdim edildiyi Texnologiya Mərkəzləri və Teknoparkları qurmaq və qurulmasını təmin etmək;
- e) Müəssisələrin planlı idarə edilməsi anlayışına, modern və çağdaş idarəçilik səviyyəsinə çatmalarını təmin etmək üçün dəyişik sektorlarda sərmayələri istiqamətləndirmək üzrə layihə profillərinə tətbiq ediləcək, istifadə edilməyən imkanları qiymətləndirəcək, məhsuldarlığı artıracaq; modernizasiya, istehsal, idarə, marketinq, informasiya və texnologiya adaptasiyası kimi mövzularda əhatəli "Texniki Yardım və Dəstək Proqramı və layihələri "ni reallaşdıracaq İxtisas mərkəzləri qurmaq və qurulmasını təmin etmək;

- f) Müəssisələrin beynəlxalq səviyyədə mal istehsal etmələri və daha müasir müəssisələr halına gəlmələrini təmin etmək üçün lazımlı kömək etmək ..., fəal məsləhət xidmətlərini verəcək məsləhət Mərkəzləri təsis etmək...;
- g) Xidmət Mərkəzlərində vəzifə alacaq işçilərin, xüsusi ixtisas mövzularında təhsilini təmin etmək üçün Təlim mütəxəssislərinin yetişdirilməsi, geniş yayılmış təhsil proqramlarının təşkil edilməsi, müəssisələrin təhsil ehtiyaclarının təsbiti və lazımlı təlimlərin təmin edilməsi məqsədilə Tətbiqi Texniki Təhsil Mərkəzlərini qurmaq;
- h) Müəssisələrin investisiya, istehsal, idarə və planlaşdırma mövzularında məlumat və bacarıq cəhətdən güclənmələrini və inkişafalarını təmin etmək,
- i) Müəssisələrin marketinq problemlərinə həllər axtarmaq; müəssisələrin daxili və xarici bazarlarda rəqabət apara biləcək səviyyəyə gəlmələrini təmin etmək üçün lazımlı işləri icra etmək və bununla bağlı məsləhət xidmətlərini ən səmərəli bir şəkildə təşkil etmək;
- j) Sahibkarlıq mədəniyyətinin və mühitinin inkişaf etdirilməsi və yayılması üçün lazımlı tədbirləri almaq, bu çərçivədə cəhdləri və təşəbbüskarları dəstəkləmək;
- k) Müəssisələr arasındakı əməkdaşlığı inkişaf etdirmək, yerli və ya xarici sərmayə qatqısı ilə reallaşdırılacaq ortaq sərmayələrin yaradılmasını və yayılmasını dəstəkləmək, investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması üçün lazımlı tədbirləri almaq və dəstəkləri təmin etmək.

KOSGEB əsas fəaliyyət istiqamətləri

KOSGEB öz vəzifələrini Türkiyə hökumətinin tapşırıqları da daxil olmaqla sahibkarlığa dəstəklərin verilməsi, müxtəlif xidmətlərin, o cümlədən laboratoriya xidmətlərinin göstərilməsi, məlumatlandırma və çoxsaylı proqram və layihələri həyata keçirməklə yerinə yetirir. Onlara müxtəlif milli, ərazi və sahə proqram və layihələr aiddir. Bunlar:

- KOS müəssisələri kadrlarının hazırlanması proqramı (hər il KOS müəssisələrinin 6 minə yaxın mütəxəssisi həmin proqram çərçivəsində hazırlıq keçir);
- Elektron sənayesinin inkişafı problemləri üzrə analitik mərkəzin yaradılması layihəsi;
- Müxtəlif sahə tədqiqat mərkəzləri və laboratoriyaların yaradılması layihəsi;
- Şərqi Anadolu regionunda sənayenin inkişaf etdirilməsinə dəstək layihəsi;
- KOS müəssisələrinin ixrac fəaliyyətlərinə dəstək layihəsi;
- Balkan ölkələri KOS müəssisələri əməkdaşlığının inkişafı proqramı;
- “KOS beynəlxalq rəqabət mühitində” mövzusunda məsləhətlərin verilməsi proqramı;
- AB –yə qoşulma problemləri üzrə Konsultasiya mərkəzinin yaradılması layihəsi;

və s. bu kimi çox sayda proqram və layihələrdir.

KOSGEB –in təməl fəaliyyətləri sırasında sahibkarlığa dəstəklərin verilməsi, müxtəlif xidmətlərin, o cümlədən laboratoriya xidmətlərinin göstərilməsi və məlumatlandırma da nəzərdə tutulub:

- kiçik biznes üçün informasiya xidmətinin və beynəlxalq informasiya şəbəkələrinə çıxışın təmin edilməsi;
- sahibkarlıq təşəbbüslərini dəstəkləmək və kiçik və orta müəssisələrə istehsal-kommersiya fəaliyyətinin təşkilində yardım etmək məqsədilə istehsal və marketinq üzrə konsaltinq;
- KOS müəssisələrində istehsal edilən məhsulların keyfiyyətinin artırılması üzrə fəaliyyət, müasir istehsal norma və mədəniyyətinin təbliği, müəssisələrin məhsuldarlığının və məhsullarının keyfiyyətinin artırılmasının təmin edilməsi üzrə ekspert xidmətlərinin göstərilməsi;
- kadrların hazırlanması və ixtisasının artırılması proqramlarının reallaşdırılması;
- Türkiyədə Mütəşəkkil Sənaye Zonaları tikintilərinin planlaşdırılması və layihələndirilməsi
- kiçik biznes təmsilçilərinin ilk növbədə xaricdə keçirilən sərgi-yarmarka tədbirlərində iştirakını təmin etmək yolu ilə KOS müəssisələri məhsullarının ixracına yardım etmək;
- AB və Türkiyə arasında gömrük ittifaqının imzalanması ilə bağlı Türkiyə KOS müəssisələrinin xarici ticarət üzrə AB qanunvericiliyə adaptasiya edilməsi üzrə fəaliyyət, Türkiyədə istehsal edilən məhsulların keyfiyyətinin standartlaşdırılması sistemlərinin AB tələblərinə uyğunlaşdırılması üçün əldə olan imkanların təhlili, kiçik biznesin dəstəklənməsi və inkişafı sahəsində AB ilə danışıqlar prosesinin əlaqələndirilməsi;

KOSGEB maliyyə mənbəyi

5018 sayılı Qanunda KOSGEB xüsusi büdcəli idarələr arasında yer alıb və əsas gəlir büdcəsini Sənaye və Ticarət Nazirliyi büdcəsinə qoyulan vəsait meydana gətirməkdədir. Gəlir büdcəsində iştirak edən digər mənbələr banklar, dövlət iqtisadi təşkilatları, mütəşəkkil sənaye bölgələri torpaq satış hasılatından ayrılan paylar və laboratoriya xidmətlərindən əldə edilən gəlirlərdir.

Həyata keçirilən proqramların sayından və dəyərindən asılı olaraq KOSGEB büdcəsi müxtəlif illərdə 50 – 300 milyon ABŞ dolları məbləğində olub.

Fəaliyyətinin hüququ dəstəyi

Kiçik və Orta Ölçülü Sahibkarlığı İnkişaf Etdirmə və Dəstəkləmə İdarəsi Başkanlığı - KOSGEB), 20 Aprel 1990-cı il tarixində [3624 sayılı Qanunla](#) qurulub. KOSGEB, Elm, Sənaye və Texnologiya Nazirliyinin "əlaqədar" qurumu olub Dövlət Maliyyə Təlimatı və Nəzarəti haqqında [5018 sayılı Qanununun](#)⁴ II / b sayılı siyahısında yer alan özəl büdcəli bir dövlət qurumudur.

Nazirlər Kabinetinin 8 Sentyabr 2009 tarixli qərarı ilə "KOSGEB tərəfindən veriləcək xidmətlər və dəstəklərdən faydalanacaq kiçik və orta müəssisələrlə bağlı sektorlar və regionlar üzrə prioritetlər" müəyyən edilib.

KOSGEB tərəfindən kiçik və orta sahibkarlıq və investisiya fəaliyyətini inkişaf etdirmək və dəstəkləməklə bağlı qanun və digər hüquqi sənədlərin siyahısı aşağıdakı cədvəldə verilib:

⁴ Qanun mərkəzi idarəetmənin əhatə etdiyi dövlət idarələri, sosial müdafiə qurumları və məhəlli idarələrin maliyyə idarəçiliyi və nəzarəti haqqındadır.

Sıra	Tarix	Adı
1	20.04.1990	Kiçik və Orta Sahibkarlığın İnkişafı və Dəstəklənməsi İdarəsi Başqanlığının Qurulmasına dair Qanun
2	04.05.2004	Kiçik və orta müəssisələrin inkişaf etdirilməsi və dəstəklənməsi məqsədilə KOSGEB tərəfindən uyğun şərtlərlə maliyyə dəstəyinin təmin edilməsi haqqında Nazirlər Kabinetinin Qərarı
3	18.11.2005	Kiçik və orta müəssisələrin tərfi, xüsusiyyətləri və təsnifatı haqqında Qaydalar (Elm, Sənaye və Texnologiya Nazirliyi)
4	05.05.2009	Kiçik və Orta Sahibkarlığın İnkişafı və Dəstəklənməsi İdarəsi Başqanlığının Qurulmasına dair Qanunda dəyişiklik edilməsi haqqında Qanun
5	18.09.2009	KOSGEB tərəfindən veriləcək xidmətlər və dəstəklərdən faydalanacaq kiçik və orta müəssisələrlə bağlı sektorlar və regionlar üzrə prioritetlərin müəyyən edilməsi haqqında Nazirlər Kabinetinin Qərarı
6	19.09.2009	KOSGEB tərəfindən KOS müəssisələrinə kredit faizi dəstəyi verilməsi Qaydaları
7	15.06.2010	KOSGEB dəstək proqramları Qaydaları

KOSGEB idarəetmə orqanları və təşkilati quruluşu (bax: Sxem 2Sxem 2)

KOSGEB idarəetmə orqanları Ümumi yığıncaq, İcra komitəsi və İdarə heyətidir.

KOSGEB ümumi yığıncağı bir qayda olaraq Türkiyə baş nazirinin və ya onun təyin etdiyi dövlət nazirinin sədrliyi ilə ildə bir dəfədən az olmayaraq çağırılır. Ümumi yığıncağın üzvləri aşağıda qeyd edilən vəzifələri daşıyan rəsmi şəxslərdir:

- iqtisadiyyat, sənaye və ticarət, maliyyə, təhsil, əmək və sosial güvənlik, elm, təhsil və texnologiya, nazirləri və həmçinin dövlət nazirləri;
- ən iri sahibkar ittifaq və birliklərinin (Türkiyə Palataları və Birjalar İttifaqı, Türkiyə Sənətkarlar və Xalq Sənəti Fondu; Mühəndislər və Memarlar Palataları İttifaqı, Orta Müəssisələrə Yardım Fondu, Türkiyədə fəaliyyət göstərən sahə palataları və həmçinin ticarət və sənaye palataları) rəhbərləri;

- iri dövlət strukturlarının (Dövlət Plan Təşkilatı, Xəzinə İşləri üzrə Katiblik, Türkiyə Standartlaşdırma İnstitutu, Milli Məhsuldarlıq Mərkəzi, Türkiyə Elmi və Texniki Tədqiqatlar Cəmiyyəti) rəhbərləri;
- bir sıra iri bankların rəhbərləri;
- universitetlərin təmsilçiləri və s.

10 nəfərdən ibarət İcra Komitəsinə Elm, Sənaye və Texnologiya naziri sədrlik edir. Komitənin tərkibinə İnkişaf, Maliyyə və Elm, Sənaye və Texnologiya nazirlərinin müavinləri, Xəzinə müstəşarı, Palata və Birjalar İttifaqı İdarə Heyətinin sədri, Tacirlər və Sənətkarlar Konfederasiyasının sədri, Texniki Universitetin rektoru, Türkiyə Elmi-Texniki Tədqiqatlar cəmiyyətinin sədri və KOSGEB sədri daxildir.

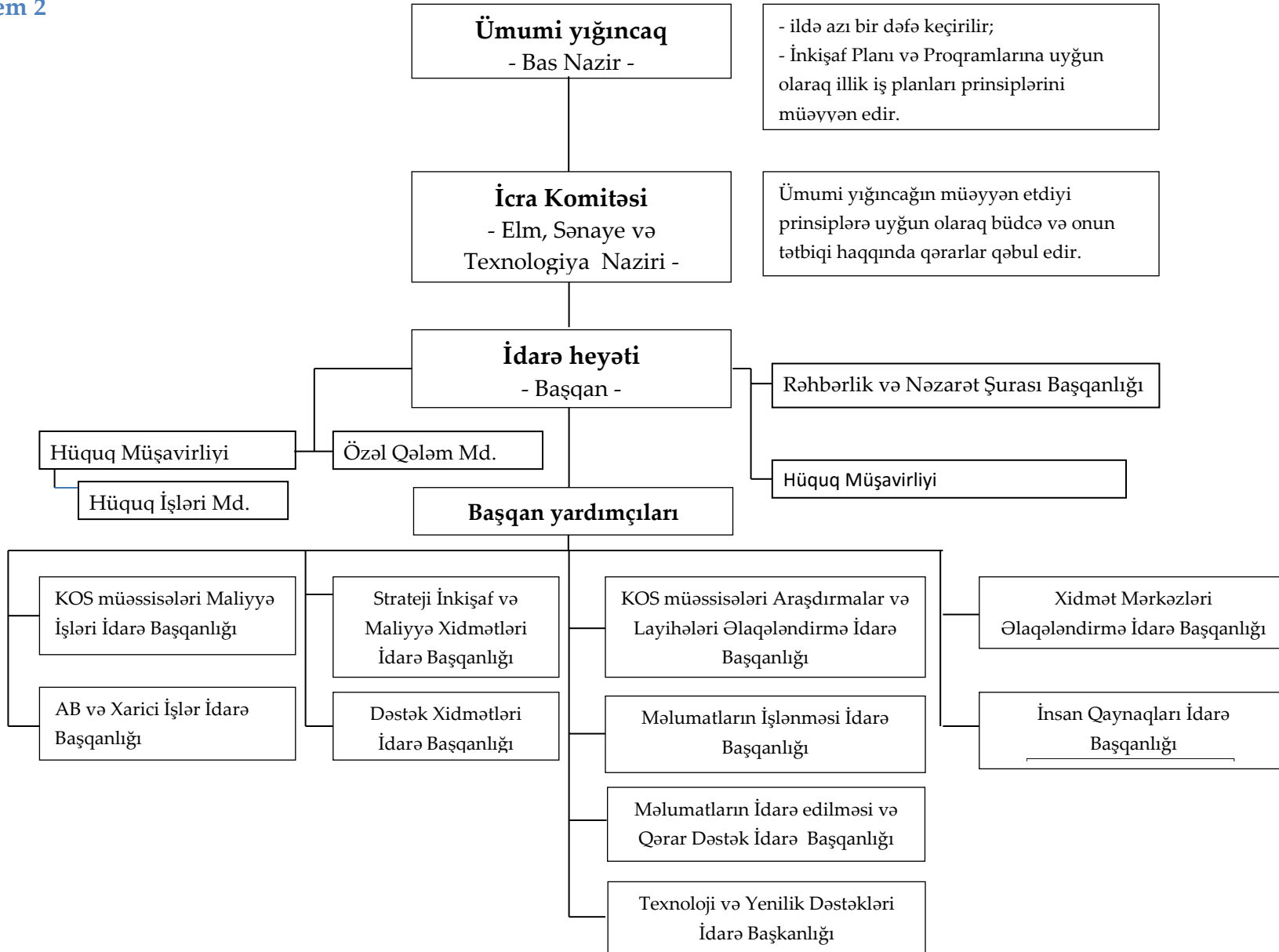
KOSGEB İdarə Heyətinə Başqan sədrlik edir. Onun tərkibinə üç müşavir - rəhbərlik və nəzarət, daxili audit və hüquqi məsələlər və 10 Başqan Yardımcısı daxildir. Hər Başqan Yardımcısı müxtəlif müdiriyyətlərdən təşkil edilmiş bir başqanlığa rəhbərlik edir:

1. KOS müəssisələri Maliyyə İşləri İdarə Başqanlığı;
2. AB və Xarici İşlər İdarə Başqanlığı;
3. Strateji İnkişaf və Maliyyə Xidmətləri İdarə Başqanlığı
4. Dəstək Xidmətləri İdarə Başqanlığı
5. KOS müəssisələri Araşdırmalar və Layihələri Əlaqələndirmə İdarə Başqanlığı
6. Məlumatların İşlənməsi İdarə Başqanlığı
7. Məlumatların İdarə edilməsi və Qərar Dəstək İdarə Başqanlığı
8. Texnoloji və Yenilik Dəstəkləri İdarə Başkanlığı
9. Xidmət Mərkəzləri Əlaqələndirmə İdarə Başkanlığı
10. İnsan Qaynaqları İdarə Başkanlığı

Adları çəkilən bölmələr KOSGEB –in mərkəzi aparatını təşkil edir. Bundan başqa hər başqanlığın tərkibində müxtəlif müdirliklər və xidmət mərkəzləri fəaliyyət göstərir.

KOSGEB Təşkilati strukturu

Sxem 2

Kiçik sahibkarlığı dəstəkləyən digər strukturlar

Öz fəaliyyətini Türkiyədə kiçik biznesin dəstəklənməsinə yönəldən digər iri struktur KOSGEB kimi 1990-cı ildə yaradılmış Türkiyə Orta Müəssisələrə Dəstək Fondu ictimai təşkilatıdır.

Fond öz vəzifəsini aşağıdakı məsələlərin həllində görür:

- kiçik biznes üçün sabit və etibarlı infrastrukturun formalaşdırılması;
- kiçik biznesin stimullaşdırılması sisteminin formalaşdırılması;
- KOS müəssisələrinin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı problemlərin həlli;
- texnoloji inkişaf problemlərinin həlli;
- ölkədə investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması istiqamətində işlər;
- menecment və sənaye istehsalı sahələri üzrə konsalting;
- cəmiyyətdə kiçik və orta sahibkarlığın nüfuzunun qaldırılması.

Qarşıya qoyulan bu məsələlərin həlli məqsədi ilə Fondun nəzdində aşağıdakı strukturlar yaradılıb:

- Parlamentlə qarşılıqlı əlaqələr qrupu (Fondun işləyib hazırladığı ideya və təkliflər həmin qrup tərəfindən parlamentə çatdırılır);
- iki konsultasiya şirkəti (marketing, xarici ticarət və hüquqi tənzimləmə sahəsində xidmət göstərir);
- mühasibat şirkəti (Fond üzvlərinə müvafiq xidmətlər göstərir);
- nəşriyyat qrupu (Fondun təhlil materiallarını, məruzələri və s. nəşrə hazırlayır);
- sığorta firması.

Türkiyədə kiçik sahibkarlığa xidmət göstərilməsində şübhəsiz ki, ticarət və sənaye palataları xüsusi rol oynayır.

Kiçik biznesin problemləri ilə məşğul olan təşkilatların siyahısına həmçinin Elm, Sənaye və Ticarət Nazirliyinin kiçik sahibkarlıq və xalq sənəti Müdiriyyətini də aid etmək olar. Kiçik biznes sahəsində qanunvericiliyin işlənməsi, KOS müəssisələrinin ixrac fəaliyyətinin artırılması, xalq sənəti kooperativlərinin yaradılması və s. istiqamətlərində proqramların hazırlanması Müdiriyyətin əsas vəzifələrindəndir.

Bununla yanaşı KOS müəssisələrinin maliyyələşdirilməsi məqsədilə yaradılmış Türkiyə Xalq Bankının da fəaliyyəti əhəmiyyətli dərəcədə hiss edilir. Bank həmçinin kadrların hazırlanmasının və istehsalın və satışın planlaşdırılmasının təşkilində yardım edir, müxtəlif konsultasiya xidmətləri göstərir.

Qazaxıstan

Kiçik sahibkarlığa dövlət dəstəyini gücləndirmək və inkişafını artırmaq məqsədi ilə 1997-ci ildə Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti fərman verdi və həmin fərman Kiçik Sahibkarlığın İnkişaf Fondu Səhmdar Cəmiyyətinin yaradılması üçün əsas oldu.

Prezident fərmanının icrasına müvafiq olaraq Qazaxıstan respublikası hökuməti "Kiçik sahibkarlığın inkişafı Fondunun yaradılması haqqında" sərəncam verdi.

"Kiçik sahibkarlığın inkişafı Fondu" AC 1997-ci il avqustun 18-dən fəaliyyətə başlayıb. Fondun yaradılmasında əsas məqsəd Qazaxıstan Respublikasında kiçik sahibkarlıq subyektlərinin formalaşmasını və iqtisadi artımını stimullaşdırmaq, dövlətin kiçik biznesin dəstəklənməsi üçün yönəldilən maliyyə vəsaitlərindən istifadənin səmərəliliyini artırmaq idi.

2006-cı ildə "Xazına" davamlı inkişaf Fondu" Səhmdar Cəmiyyəti "Kiçik sahibkarlığın inkişafı Fondu"nun ("Fond") səhmdarı oldu.

Fondda 2007-ci ilin sonundan başlayaraq konseptual dəyişikliklər baş verdi:

"Kiçik sahibkarlığın inkişafı Fondu" Səhmdar Cəmiyyətinin statusu dəyişdirildi və o "Damu" Sahibkarlığın İnkişafı Fondu"na çevrildi. Nəticədə onun kiçik və orta sahibkarlığın dəstəklənməsi üzrə səlahiyyətləri genişlənmiş oldu. Fond maliyyə institutundan dövlət tərəfindən ayrılan vəsaitlərin idarə edilməsi üzrə operatora çevrildi. KOS subyektlərinin maliyyə, informasiya-təhlil və konsaltinq dəstəyi üzrə fəaliyyətlərin yeni istiqamətləri işlənib hazırlandı və reallaşdırılmasına başlandı. Fondun firma üslubu dəyişdi.

2008-ci ilin oktyabrında "Xazına" davamlı inkişaf Fondu" Səhmdar Cəmiyyəti və "Qazaxıstan dövlət aktivlərinin idarə edilməsi holdinqi "Samruk" birləşdilər və "Samruk-Xazına" Milli Rifah Fondu" yaradıldı. Yeni Fond milli idarəetmə holdinqi kimi müəyyən edildi. Holdinqin fəaliyyətinin əsas məqsədi ona mülkiyyət hüququ ilə aid olan səhm paketlərinin, milli inkişaf institutlarının, milli şirkət və digər hüquqi şəxslərin iştirak paylarının idarə edilməsidir.

Bu gün "Damu" Fondu - milli inkişaf institutudur və 100% səhmləri "Samruk-Xazına" Milli Rifah Fondu" Səhmdar Cəmiyyətinə məxsusdur.

"Damu" Fondunun missiyası – kiçik və orta biznesin, həmçinin Qazaxıstan mikromaliyyə təşkilatlarının maliyyə və konsaltinq xidmətlərinin keyfiyyət cəhətdən inkişafına köməkdir.

Fondun fəaliyyətinin hüquqi əsasları, inkişaf və fəaliyyət mərhələləri

“Damu” sahibkarlığın inkişafı Fondu” AC [Nizamnaməsinin](#) 3-cü bəndində “Cəmiyyət”in fəaliyyətinin hüquqi əsasları haqqında belə qeyd edilir:

“Cəmiyyət öz fəaliyyətində Qazaxıstan Respublikası Konstitusiyası, Qazaxıstan Respublikasının Mülki məəcəlləsini, Qazaxıstan Respublikasının "Milli rifah Fondu Haqqında" Qanununu, Qazaxıstan Respublikasının başqa normativ hüquq aktlarını, Qazaxıstan Respublikası tərəfindən təsdiqlənmiş beynəlxalq müqavilələri (razılaşmaları), Cəmiyyətin daxili sənədlərini və mövcud Nizamnaməni rəhbər tutur.”

Fond öz inkişafında bir neçə mərhələdən keçib və hər dəfə onun fəaliyyətinin hüquqi əsasları zənginləşdirilib və möhkəmləndirilib.

Birinci mərhələ 1997-ci ildə Fondun yaradılmasıyla başlanıb və 1997 - 2001-ci illəri əhatə edir. Bu dövrdə dövlət orqanları tərəfindən kiçik sahibkarlığın dəstəklənməsi və inkişafına yönəldilmiş bir sıra qanunlar, fərmanlar və qərarlar qəbul edilib.

1997-ci il:

- Qazaxıstan Respublikası Prezidentinin "Kiçik sahibkarlığın inkişafının canlandırılması və ona dövlət dəstəyinin gücləndirilməsi üzrə tədbirlər haqqında" 6 mart 1997-ci il tarixli 3398 sayılı Fərmanı.
- "Kiçik sahibkarlığın inkişafı Fondunun yaradılması haqqında" Qazaxıstan Respublikası hökumətinin 26 aprel 1997-ci il tarixli № 665 sayılı Qərarı.
- "Kiçik sahibkarlığa dövlət dəstəyi haqqında" Qazaxıstan Respublikasının 19 iyun 1997-ci il tarixli 131-1 sayılı Qanunu.
- "Fərdi sahibkarlıq haqqında" Qazaxıstan Respublikasının 19 iyun 1997-ci il tarixli № 135-1 sayılı qanunu .

1999-cu il:

- "1999-2000-ci illərdə Qazaxıstan Respublikasında kiçik sahibkarlığın inkişafı və dəstəklənməsi üzrə Dövlət proqramı Haqqında" Qazaxıstan Respublikası Prezidentinin 31 dekabr 1998-ci il 4189 sayılı fərmanı.

2001-ci il:

- "2001-2002-ci illərdə Qazaxıstan Respublikasında kiçik sahibkarlığın inkişafı və dəstəklənməsi üzrə Dövlət proqramı haqqında" Qazaxıstan Respublikası Prezidentinin 7 may 2001-ci il 597 sayılı fərmanı.

Bu dövr Fondun yerli əmtəə istehsalçılarının dəstəklənməsi üçün tədbirlər Proqramı üzrə dövlət büdcəsi, həmçinin AYİB və AİB kreditləri vəsaitlərindən istifadəyə nəzarət və uçot üzrə agent funksiyalarını yerinə yetirməsi ilə səciyyələnir.

İkinci mərhələ 2001-2002-ci illəri əhatə edir. Həmin illərdə ölkə iqtisadiyyatının yüksək artım sürətləri və Qazaxıstan ÜDM-nin orta illik artımının 11,6%, 2003-2004-cü illərdə isə hər il 9,3% olması Qazaxıstan hökumətinə kiçik sahibkarlığa daha böyük dəstək göstərməyə imkan verirdi.

Bu dövrdə bir sıra fərmanlar verilib:

2003-cü il:

- "2003-2015-ci illərdə Qazaxıstan Respublikasının sənaye-innovasiya inkişafının strategiyası haqqında" Qazaxıstan Respublikasının Prezidentinin 17 may 2003-cü il tarixli 1096 sayılı fərmanı.

2004-cü il:

- "2004-2006-cı illərdə Qazaxıstan Respublikasında kiçik sahibkarlığın inkişafı və dəstəklənməsi dövlət proqramı haqqında" Qazaxıstan Respublikası Prezidentinin 29 dekabr 2003-cü il tarixli 1268 sayılı fərmanı.

Bu dövrdə Fond tərəfindən özünün filial şəbəkəsi tam formalaşdırılır. İndi sahibkarlar yalnız vilayətlərin mərkəzi şəhərlərində deyil, həm də kənd yerlərində dəstək ala bilərlər.

2002-ci ildən Fond kiçik biznes üçün öz vəsaitlərindən kredit verilməsinə başlayıb.

2005 – 2007-ci illəri əhatə edən üçüncü mərhələ Fondun fəaliyyətinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir etmiş qanunların, fərmanların və qərarların qəbuluyla səciyyələnir.

2005-ci il:

- "2005-2007-ci illərdə Qazaxıstan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı üzrə təcili tədbirlər Proqramının təsdiq edilməsi haqqında" Qazaxıstan Respublikası hökumətinin 12 may 2005-ci il tarixli 450 sayılı qərarı.

2006-cı il:

- "Fərdi sahibkarlıq haqqında" Qazaxıstan Respublikasının 31 yanvar 2006-cı il tarixli 124-III sayılı Qanunu.

- "2007-2024-cü illərdə Qazaxıstan Respublikasının davamlı inkişafa keçidinin konsepsiyası Haqqında" Qazaxıstan Respublikası Prezidentinin fərmanı.

DAMU – təşkilati strukturu

"Damu" Fondu Nizamnaməsinə görə onun orqanları bunlardır (bax: [Sxem 3](#)):

- 1) ali orqan – Yeganə səhmdar;
- 2) idarəetmə orqanı – Direktorlar Şurası;
- 3) icra orqanı – İdarə Heyəti;
- 4) nəzarət orqanı – Daxili Audit Xidməti;
- 5) vəkalətli idarəedici – Qazaxıstan Respublikası Regional İnkişaf Nazirliyi (16 yanvar 2013-cü ilədək İqtisadi inkişaf və ticarət nazirliyi).

Fondum Səhmdarı

"Damu" Fondunun yeganə səhmdarı "Samruk-Xazına" milli rifah Fondu" AC-dir. Yeganə səhmdarın ən əhəmiyyətli funksiyalarına korporativ idarəetmə Kodeksinin və fəaliyyət haqqında Memorandumun təsdiq edilməsi, direktorlar Şurası tərkibinin və səlahiyyət müddətinin müəyyən edilməsi, xarici auditorun və illik maliyyə hesabatının təsdiqi daxildir.

Fondun Direktorlar Şurası

Direktorlar Şurası "Damu" Fondunun fəaliyyətinə ümumi rəhbərliyi həyata keçirir. "Damu" Fondunun İnkişaf strategiyasının təsdiqi, riskləri idarə sisteminin effektiv işinin təminatı, vəsaitlərin şərtlərlə yerləşdirməsi proqramlarının təsdiqi, "Damu" Fondunun maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinə nəzarətin həyata keçirilməsi və başqaları Direktorlar şurasının funksiyalarına aiddir.

"Damu" Fondunun Direktorlar Şurası tərkibi 6 üzvdən ibarətdir. Onlardan ikisi – müstəqil direktorlar – ictimai təşkilatların nümayəndələridir.

Direktorlar Şurasının komitələri

Fondun Direktorlar Şurası yanında korporativ idarəetmənin beynəlxalq standartlarına uyğun olaraq aşağıdakı Komitələr yaradılıb:

Audit Komitəsi Fondun maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti üzərində effektiv nəzarət sisteminin qurulması, daxili və xarici nəzarətin və həmçinin riskləri idarə etmə sistemlərinin

müstəqilliyinə və effektivliyinə nəzarət, həmçinin korporativ idarəetmə sahəsində sənədlərin icrasına nəzarət üzrə Direktorlar Şurasına tövsiyələrin hazırlanması ilə məşğul olur.

Təyinatlar və mükafatlar üzrə komitə Direktorlar Şurası və İdarə Heyəti tərkibinə yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin cəlb edilməsi, mükafatların təyin edilməsi və İdarə Heyətinin və Korporativ Katibin mükafatlandırılması ilə bağlı Direktorlar şurasına tövsiyələrin hazırlanması üçün təsis edilib.

Strateji və büdcə planlaşdırması üzrə komitə Fondun inkişaf strategiyasının hazırlanması və reallaşdırması məsələləri üzrə tövsiyələr və təkliflər hazırlayır, həmçinin "Damu" Fondunun büdcədən maliyyələşdirmə sistemi və dividend siyasəti üzrə Direktorlar Şurasına təkliflər verir.

Fondun fəaliyyətinə nəzarət

Fondun daxili auditin təşkilini və həyata keçirilməsini təmin edən və bilavasitə Direktorlar şurasına tabe olan müstəqil struktur bölmə - daxili Audit Xidməti fəaliyyət göstərir.

Fondun xarici auditi hər il tanınmış audit şirkətləri ("Audit", Ernst and Young", Deloitte") tərəfindən aparılır.

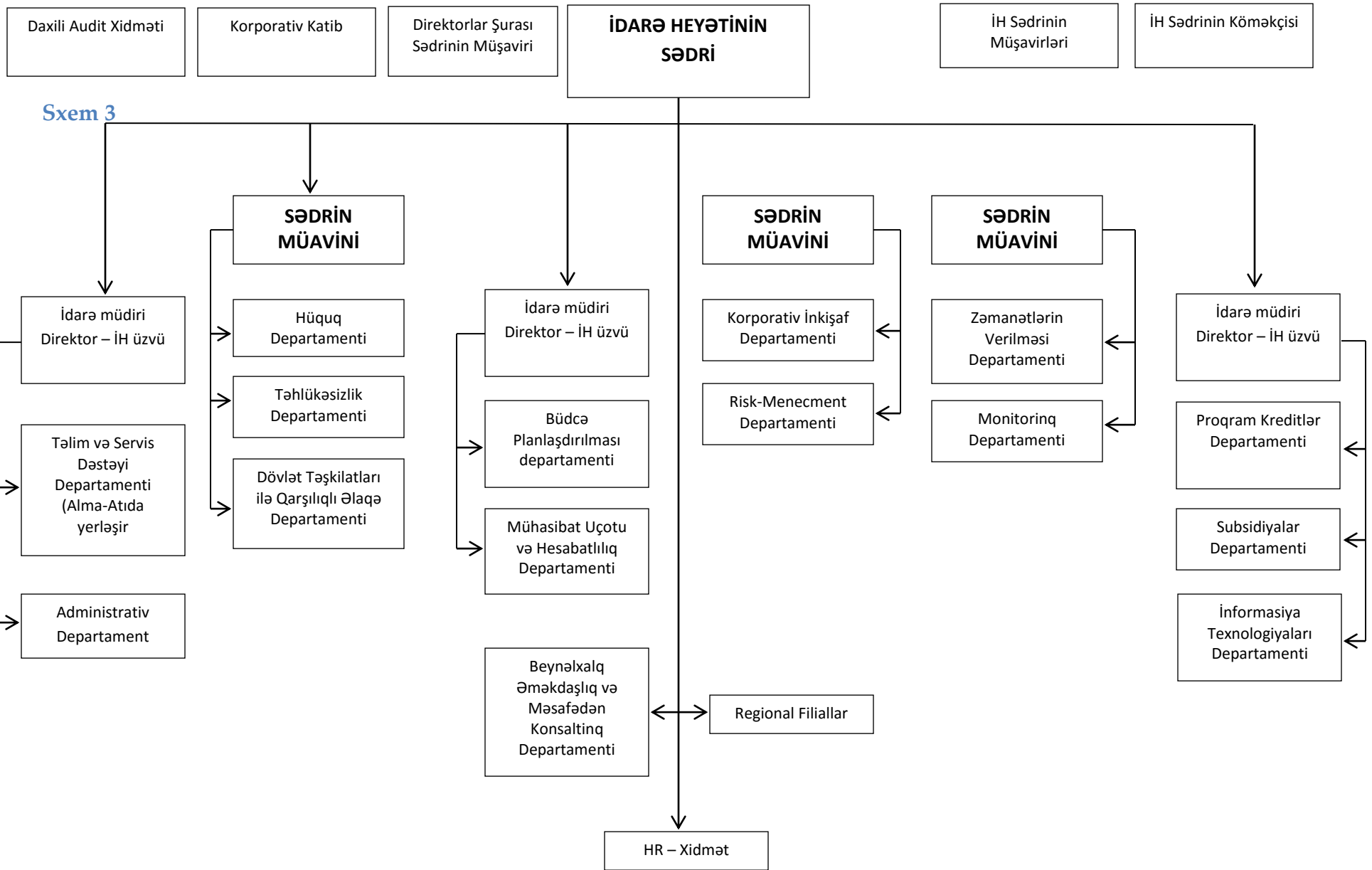
İdarə Heyətinin fəaliyyəti

İdarə Heyəti "Damu" Fondunun icraçı orqanıdır və tərkibi 7 üzvdən ibarətdir. İH hər həftə iclas keçirir və Fondun operativ idarə edilməsi üzrə qərarlar qəbul edir.

İdarə Heyəti yanında Komitələrin fəaliyyəti:

Fondun İdarə Heyəti yanında əməli fəaliyyətin müxtəlif aspektləri üzrə məsələlərlə məşğul olan və onların effektiv həlli üçün tövsiyələr verən daimi fəaliyyət göstərən komitələr və komissiyalar yaradılıb:

- Aktivləri və passivləri idarə etmə komitəsi.
- Kadr siyasəti komitəsi.
- Borcların qaytarılması komitəsi.
- Risklər üzrə komitə.
- Büdcə komissiyası.
- Nəzarət komissiyası.

Fondun sahibkarlığa dəstək fəaliyyəti

2005-ci ilin mayında Qazaxıstan Respublikası hökuməti "2005-2007-ci illərdə Qazaxıstan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı üzrə təcili tədbirlər Proqramının təsdiq edilməsi haqqında" qərar qəbul etdi. Təcili tədbirlər proqramı kiçik və orta sahibkarlıq sahəsində qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsini, yaşamağa qabil infrastruktur sistemlərinin yaradılmasını, kiçik sahibkarlığa dövlət dəstəyinin sistem təşkil edən elementi kimi Fondun rolunun gücləndirilməsini, KOS müəssisələrinə verilən kreditlərin həcmnin artırılmasını və s. nəzərdə tuturdu.

2005-2007-ci il ərzində bu proqrama uyğun olaraq respublika büdcəsindən Fonda kiçik sahibkarlığa dəstək üçün kapitallaşdırmaya 29 milyard təngə həcmində vəsait ayrılmışdır.

Respublikada ictimai-iqtisadi vəziyyətin sabitləşməsi, dövlət tərəfindən Fondun fəaliyyətinə artan dəstək, Fond tərəfindən toplanmış kiçik və orta sahibkarlığa maliyyə dəstəyi təcrübəsi, təcrübəli kadr və texniki potensial, bütün respublika üzrə filial şəbəkəsinin mövcudluğu ölkədə kiçik sahibkarlığın inkişafı üzrə bir dövlət təsisatı kimi Fondun möhkəmlənməsi üçün obyektiv əsas oldu. Bu işə öz növbəsində KOS müəssisələrinə maliyyə dəstəyi üzrə yeni proqramların reallaşdırılmasına təkan verdi.

2007-ci ildə Fond kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının yeni konsepsiyasını hazırladı və 2008-2012-ci illəri əhatə edən dördüncü mərhələdə onun reallaşdırılmasına başladı.

Kiçik və orta biznesin dəstəklənməsi barəsində yeni konsepsiyanın və siyasətin əsas məqsədi – Qazaxıstanda kiçik və orta biznesin rəqabətə davamlılığının artımına kömək etmək, onun keyfiyyət sıçrayışına, bu sferada məhsuldarlığın və rəqabətə davamlılığın artmasına nail olmaq idi.

Bu mərhələdə "Damu" Fondu qarşısında duran növbəti strateji hədəflər belə müəyyən edilmişdi:

- Bütün kredit qabiliyyətli KOS müəssisələri üçün milli maliyyələşdirmənin əlçatanlığını təmin etmək.
- Kiçik və orta biznes sahəsində iqtisadiyyatın diversifikasiyasına yardım etmək.
- Ölkənin mikromaliyyə təşkilatları sektoru üçün maliyyə və qeyri-maliyyə dəstəyini yaxşılaşdırmaq.
- Fond tərəfindən "Sahibkarlığın inkişafı Mərkəzləri" yaradılması konsepsiyasının reallaşdırılması yolu ilə ölkənin regionlarında KOS biznes-mühiti infrastrukturunu inkişaf etdirmək.

2012-ci ilin sentyabrında "Sahibkarlığın İnkişafı Fondu - Damu" Səhmdar Cəmiyyətinin 15 illiyi ilə əlaqədar keçirilən mətbuat konfransında "Cəmiyyət" in İH sədri Ləzzət İbrahimovanın təqdim etdiyi məruzədə qeyd edilir ki, "əgər 2007-ci ilin sonunda "Damu" Fondu KOS müəssisələrinə maliyyə dəstəyini 4 proqram üzrə həyata keçirirdisə, bu gün "Fond" ölkədə fərdi sahibkarlığa maliyyə dəstəyini artıq 15 dövlət proqramı və səriştəliliyin artırılmasını isə 10 proqram vasitəsilə reallaşdırır."⁵

İH sədri Fondun həyata keçirdiyi proqramları ümumilikdə 3 qrupa bölür:

1. KOS müəssisələrini maliyyələşdirmənin həcmi və əlçatanlığını artırmağa yönəlmiş proqramlar.
2. Sahibkarlığın diversifikasiyası və onun industriyal-innovasiya cəhətdən inkişaf etdirilməsinə yönəlmiş proqramlar.
3. KOS subyektlərinin peşəkarlığının artırılmasına yönəlmiş proqramlar.

Ümumilikdə Fond KOS dəstəklənməsi dövlət proqramları çərçivəsində 2011-ci ilin sonunadək 13 628 min KOS subyektinə kredit şəklində 652,8 milyard təngədən, və ya \$ 4,3 milyarddan artıq məbləğdə maliyyə dəstəyi göstərilib. Nəticədə 24,9 min iş yeri yaradılıb.

2010-cu ildən Fond səylə "Biznesin yol xəritəsi – 2020" (BYX 2020) adlı sahibkarlığın Kompleks İnkişaf proqramının reallaşdırılması üzərində işləyir.

Proqramın məqsədləri 1) iqtisadiyyatın qeyri-xammal sektorlarında regional sahibkarlığın artımını təmin etmək və 2) mövcud daimi iş yerlərinin qorunub saxlanması və yenilərinin yaradılmasıdır.

"Damu" fondu "BYX 2020" Proqramının maliyyə agentidir və sahibkarların kreditləri üzrə faiz dərəcələrinə subsidiya verilməsini həyata keçirir, həmçinin kreditlərin alınması zamanı sahibkarlara banklar qarşısında zəmanət verir.

Bütövlükdə "BYX 2020" proqramı çərçivəsində 1.09.2012 tarixinədək şəxsi sahibkarlıq subyektlərinə 1 564 layihə üzrə cəmi 405,8 milyard təngə məbləğində kredit yardımı göstərilmiş, həmçinin 50 layihə üzrə zəmanətlər verilmişdir.

2011-ci ildən Fond "Sahibkarlıq potensialının gücləndirilməsi" istiqamətində sahibkarlara qeyri-maliyyə dəstəyi verilməsi fəaliyyətinə başladı. Bu istiqamətə sahibkarlığın öyrədilməsi, servis xidmətləri və s. daxildir.

⁵ bax: 2012-ci ilin sentyabrında "Sahibkarlığın İnkişafı Fondu - Damu" Səhmdar Cəmiyyətinin 15 illiyi ilə əlaqədar keçirilən mətbuat konfransında "Cəmiyyət" in İH sədri Ləzzət İbrahimovanın təqdim etdiyi [məruze](#)

Həmin istiqamət çərçivəsində 18 mindən çox yeni işə başlayan və ya artıq fəaliyyət göstərən sahibkar təlim keçib, bundan başqa 9 mindən artıq sahibkar 19 mindən artıq konsultasiya xidməti alıb.

KOS subyektləri peşəkarlıqlarının artırılmasına yönəlmiş proqramlar çərçivəsində 14 regional, 1 rayon sahibkarlığa yardım Mərkəzi yaradılıb. Call-center hər ay 2500 zəngə xidmət edir. Sahibkarlar üçün biznes-portal fəaliyyət göstərir.

Həmçinin hər il Fond tərəfindən ölkədə və regionlarda KOS sektorunun inkişafı haqqında sahənin investisiya pasportunu təşkil edən kitab buraxılır.

"Damu-Kömək" sosial proqram çərçivəsində www.damu-komek.kz saytı fəaliyyətə başlayıb və ona məhdud imkanlı sahibkarlardan sifarişlər daxil olur. Göstərilən tarixədək 490 əlil-sahibkar sponsor və xeyriyyə köməyi alıb.

Proqram çərçivəsində "Damu" Fondu 25 bank-partnyor ilə və 9 lizinq şirkəti ilə əməkdaşlıq edir.

Fondun fəaliyyətinin strateji istiqamətləri "Sahibkarlığın İnkişafı Fondu - Damu" Səhmdar Cəmiyyətinin "2012-2022 illərdə inkişaf strategiyası"⁶ adlı sənəddə göstərilir. Həmin istiqamətlər bunlardır:

1. İnkişaf potensialına sahib bütün KOS müəssisələri üçün maliyyələşdirmənin əlçatanlığını təmin etmək yolu ilə aktiv fəaliyyət göstərən sahibkarlıq subyektlərinin və iş yerlərinin sayının artmasına kömək etmək;
2. İqtisadiyyatın qeyri-xammal sektorlarında sahibkarlığın inkişafına yardım etmək;
3. KOS subyektlərinin peşəkarlığının artırılması və əhəlinin sahibkarlığa cəlb edilməsi;
4. "Damu" Fondunun fəaliyyətinin effektivliyinin artırılması.

Hazırda Fond bütün ölkə üzrə təmsil olunur - onun ölkənin hər bir vilayətində olmaqla 16 regional şöbəsi və iki şəhər – Astana və Alma-Ata şöbələri fəaliyyət göstərir.

⁶ Sənədi və onun haqqında ətraflı məlumat əldə etmək üçün daxil ol: <http://www.damu.kz/55>

Avropa Birliyi

KOS Avropa iqtisadiyyatının bel sütunu kimi iqtisadi böhran zamanı itirdyi mövqeyini artıq bərpa etməkdədir. Hazırda Avropada bütün müəssisələrin 98 faizini təşkil edən 20,7 milyon firma fəaliyyət göstərir ki, onların da böyük əksəriyyəti (92,2%) işçilərinin sayı 10 nəfərdən az olan müəssisələrdir. 2012-ci il üçün olan hesablamalara ([EU SMEs in 2012: at the crossroads](#)) görə Avropada ümumi işçilərin 67 faizi KOS müəssisələrində çalışır və ümumi əlavə dəyərin 58 faizi onların payına düşür.

Ekspertlərin fikrincə, Avropada kiçik və orta sahibkarlığın iki müxtəlif modeli mövcuddur. Birinci modelə aid edilən və işçilərin orta sayının çox az, lakin daha çox iş yerləri yaratmaq və saxlamaları ilə seçilən müəssisələr cənubi Avropa ölkələri (Portuqal, İspaniya, İtaliya, Yunanıstan, bəzən onlara Fransanı da əlavə edirlər) üçün səciyyəvidir. İkinci model müəssisələr - işçilərin orta sayının çox, məşğulluğun saxlanmasında isə daha az paya sahib olanlar isə daha çox mərkəzi Avropa ölkələrində (Almaniya, Avstriya, Hollandiya) daha geniş yayılıb.

Avropada kiçik biznes rəqabətin inkişafını stimullaşdırır, böyük şirkətləri yeni texnologiyaları tətbiq etməyə və istehsalın effektivliyini artırmağa "məcbur edir". Avropa Birliyinin bütün iqtisadiyyatının effektivliyi kiçik və orta biznesin uğurlu fəaliyyətindən birbaşa asılıdır. Buna görə, Avropa Birliyi çərçivəsində kiçik sahibkarlığın dəstəklənməsi siyasəti həyata keçirilir ki, onun da əsas məqsədi – dövlətin və biznesin maraqlarının tarazlaşdırılması, sahibkar fəaliyyəti üçün optimal şəraitin təminatı, kiçik biznesin rəqabətə davamlılığının artırılmasıdır.

Avropada kiçik biznesin tənzimlənməsi və dəstəklənməsində əsas məqsədlər bunlardır:

- Avropa Birliyinin vahid daxili bazarının möhkəmləndirilməsi;
- inzibati baryerlərin aradan qaldırılması;
- qanunverici bazanın unifikasiyası, daha dərin iqtisadi əməkdaşlıq üçün Avropa Birliyi ölkələrinin qarşılıqlı təsirinin gücləndirilməsi.

Avropada kiçik biznesi tənzimləmənin və dəstəkləmənin unikal sistemi keçmiş yüzilliyin yetmişinci illərində formalaşmağa başlayıb. Kiçik və orta sahibkarlığı maksimum stimullaşdırmaq məqsədilə kiçik biznesin qarşısında inzibati maneələri aradan qaldırmaq üçün bir sıra tədbirlər görülüb. Birinci növbədə əlavə dəyər vergisi ilə bağlı dəyişikliklər, maliyyələşdirmə şərtlərində isə düzəlişlər edilib və dövlətlərin sosial siyasətində dəyişikliklər baş verib.

2000-ci ildə "Kiçik müəssisələr üçün Avropa xartiyası" ("European Charter for Small Enterprises") qəbul edilib. Avropa ölkələri hökumətləri bu sənəddə kiçik müəssisələrin böyük potensialını tanıdılar, sahibkarlıq ruhunun yüksəldilməsinin, şəxsi biznesin təşkili üçün əlverişli şəraitin yaradılmasının, KOS -ların peşəkarlığı, etibarlılığı və çevikliyi kimi dəyərlərin əhəmiyyətini etiraf etdilər, hətta əgər sahibkarın əvvəlki cəhdləri çox uğurlu olmamışdısa belə, özəl biznesin yaradılmasının təkrar cəhdləri üçün əlverişli şəraitin təmin edilməsinin əhəmiyyətini vurğuladılar. Avropa xartiyasının müddəaları 2001-2005-ci illəri əhatə edən Çoxillik proqramda nəzərə alındı və elə birinci il onların tətbiq edilməsi üzrə 11 layihənin həyata keçirilməsinə başlandı. 2004-cü ildən başlayaraq ən əhəmiyyətli məsələlər illik konfranslarda müzakirə edilir. Konfranslar bitdikdən sonra kiçik və orta sahibkarlığa dəstək və Xartiya müddəalarının həyata keçirilməsi məsələlərində ayrı-ayrı ölkələrin nailiyyətləri haqqında hesabatlar dərc edilir. 2008-ci ilin iyunundan "Kiçik biznes haqqında Qanun" (A "Small Business Act" for Europe) qüvvəyə mindi və bu qanun KOS barəsində Avropa Birliyi siyasətinin bütün prioritetlərini yerbəyer etdi. Qanun KOS barəsində effektiv siyasətin formalaşması, həmçinin onun inkişafına mane olan əsas problemlərin həlli yolu ilə "Əvvəlcə Kiçik haqqında düşün" ("Think Small first" principle) əsas prinsipinin reallaşdırılmasına yönəldilmişdir.

Avropada kiçik biznesin dövlət tənzimləməsi kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına köməyin qanunvericilik, layihələrin işlənilib hazırlanması və məqsədli maliyyə, texnologiya, informasiya və kadr proqramlarının reallaşdırılması yolu ilə həyata keçirilir. Kiçik biznesin inkişafının stimullaşdırılması üçün yeni hüquqi modellər (Avropa səhmdar şirkəti, iqtisadi maraqların Avropa kooperasiyası) hazırlanıb. Həmin modellər müxtəlif dövlətlərin hüquq sistemlərindəki fərqliliklərdən doğan problemləri müxtəlif ölkələrdən olub işgüzar münasibətlərdə olan kiçik müəssisələrə effektiv həll etmək imkanı verir.

Avropada kiçik biznesə dəstək siyasəti dövlətlərin fəaliyyəti və Avropa Birliyi himayəsi altında reallaşdırılan xüsusi proqramlar vasitəsilə həyata keçirilir. Kiçik biznesin dəstəklənməsi tədbirlərinin maliyyələşdirilməsi Avropa Birliyinin Regional İnkişaf Fondu, Sosial Fond kimi struktur fondları tərəfindən təmin edilir.

Bundan başqa, işgüzar münasibətlərə daxil olan, amma müxtəlif dövlətlərdə qeydiyyatda keçmiş kiçik müəssisələrin arasında mübahisələrin və fikir ayrılıqlarının ağrısız həlli üçün xüsusi hüquqi modellər hazırlanıb.

Avropa Birliyi səviyyəsində kiçik və orta sahibkarlıq sektorunun maliyyələşdirilməsi üçün iki əsas proqram qüvvədədir. Onlardan biri perspektivli müəssisələrin risk kapitalının təminatına yönəldilmişdir və start kapitalının 50 faizinə, həmçinin beş il müddətinə

qaytarılması şərti ilə istismar xərclərinin də 50 faizinə qədər kreditlərin verilməsini nəzərdə tutur. İkinci - "Eurotech" - qarşılıqlı zəmanətli 13 fondan ibarət şəbəkə qurub və onlar dövlətlərarası xarakterli yüksək texnologiya layihələrinə investisiyalar üçün kreditlər ayırır və struktur-böhran sahələrinə, həmçinin ekoloji layihələrə sərmayə qoymağa kömək edirlər.

Tənzimləmənin və kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına kömək göstərilməsinin ən əhəmiyyətli istiqamətlərindən biri dövlət maliyyələşdirməsidir. O həm fondların büdcə maliyyələşdirməsi əsasında birbaşa subsidiyaların verilməsi şəklində, həm də dəstəyin müxtəlif formalarının yaradılması yolu ilə, kreditlərin qaytarılması üzrə zəmanətlərin təqdim edilməsi, onların güzəştli faizlərlə verilməsi, kiçik və orta firmaların kapitalında iştirak etməklə həyata keçirilə bilər.

Avropa Komissiyası milli hökumətləri kiçik və orta sahibkarlığın dəstəklənməsinə getdikcə daha çox təşviq edir. Dövlətin sahibkarlığın inkişafına və dəstəklənməsinə yardım imkanları olduqca müxtəlifdir. Bu həm keyfiyyətli təhsil sistemi, həm optimal vergi sistemi (məsələn, vergi qoymada güzəştər), həm müvafiq normativ baza, həm sahibkar fəaliyyətinə minimal məhdudiyyətlər, həm birbaşa subsidiyaların verilməsi, həm dövlət zəmanətləri və s. şəklində ola bilər.

İş yerləri yaradılmasının və kiçik və orta sahibkarlıq sektorunda işçi resurslarının inkişafını dəstəkləmək məqsədi ilə maliyyə xarakterli tədbirlər və konsaltinq/təlim fəaliyyəti nəzərdə tutulur. Avropa İttifaqı öz kiçik və orta müəssisələrinə maddi yardım verməyə icazə verdiyi halda böyük biznes barəsində belə təcrübəni qadağan edir.

Avropa Birliyində tədris və konsultasiya məntəqələri şəbəkəsi fəaliyyət göstərir. Onun vəzifəsinə vahid bazar şəraitində strategiyanın işlənilib hazırlanmasında kiçik və orta sahibkarlığa kömək etmək daxildir.

Bir sıra Avropa Birliyi proqramları açıq ifadə edilən sosial istiqamət daşıyır. Gənclər üçün start şəraitinin yaradılması (Youthstart), Avropanın başqa ölkələrinin kiçik və orta müəssisələrində təcrübə keçmələri yolu ilə gənc sahibkarların ixtisaslarının artırılması (Petra), qadın sahibkarlığının stimullaşdırılması (Now), fiziki qüsurları və məhdud iş qabiliyyəti olan şəxslərin əmək fəaliyyəti dairəsinin genişləndirilməsi (Horizon), gənclərin, işsizlərin və işini itirmək təhlükəsi ilə üzləşənlərin peşəkar bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi (Euroforum) belə proqramlardandır.

Kiçik və orta müəssisələrin sosial problemləri üzrə qanunvericiliyin uyğunlaşdırılması üzrə xüsusi tədbirlər mühüm rol oynayır.

Avropa Komissiyası tərəfindən hazırlanmış 13 təlimat müəssisələr haqqında milli qanunların unifikasiyasının əsası oldu. Onlar Avropa Birliyinin ərazisində firmaların fəaliyyətini nizama salan vahid normaları tətbiq edirlər. 100-dən çox akt və norma Avropa Birliyinin 10 yeni təlimatında birləşdirilib.

Beləliklə, Avropa Birliyində kiçik və orta sahibkarlığın tənzimlənməsi və dəstəklənməsi fəaliyyətləri aşağıdakılardan ibarətdir:

- müvafiq qanunverici və normativ bazanın işlənilib-hazırlanması;
- xüsusi orqanların təşkil edilməsi;
- maliyyə resurslarına və innovasiyalara əlçatanlığın asanlaşdırılması;
- tam və vaxtında verilən informasiya ilə təminat;
- işçilər üçün təlimlərin təşkili.

Müxtəlif fəaliyyətlərin bu məcmusu kiçik və orta sahibkarlığın bütün Avropa Birliyi ölkələrinin təsərrüfatında əhəmiyyətli yer tutan iqtisadi sektora çevrilməsinə gətirib çıxarıb.

İspaniya

İspaniyada kiçik sahibkarlığın formalaşması öz başlanğıcını keçən əsrin 70-ci illərindən götürür. Kiçik sahibkarlığın inkişafının yüksək səviyyəsi ölkə iqtisadiyyatının da yüksək səviyyədə olmasına imkan yaradırdı. Sahibkarlar ölkədə işsizliyin azalmasını təmin etdilər və bütövlükdə ölkədə iqtisadi vəziyyətin yaxşılaşmasına təsir etdilər.

Bütövlükdə İspaniya iqtisadiyyatında kiçik və orta müəssisələrin payı Avropa ittifaqının başqa ölkələrindən daha çoxdur. Kiçik və orta kateqoriyasına burada mövcud olan bütün müəssisələrin 99%-dən çoxu aid edilir. İspaniya iqtisadiyyatının özünəməxsus xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq aparıcı rol xidmət sferası oynayır. Bir neçə il əvvəl bütün İspaniya iqtisadiyyatının "lokomotivi" yaşayış tikintisi sahəsi idi – həmçinin kiçik və orta müəssisələr də bu sahədə üstünlük təşkil edirdi.

Avropa ittifaqında qəbul edilmiş təsnifata görə kiçik və orta biznes müəssisələri üç qrupa bölünür: xüsusi kiçik – 10-dan az işçi, kiçik – 10-dan 50-ə qədər, və orta-ştatı 250 işçini ötmür.

Dövriyyəyə görə İspaniyada müəssisələrin təsnifatı:

- mikrobiznes – əməkdaşlar: ən çox 10, satışların səviyyəsi: ən çox 5 milyon avro, sərbəst balans - ən çox 2 milyon avro.
- kiçik biznes – 10-dan 49-a qədər əməkdaş, satışların səviyyəsi və sərbəst balans – ən çox 10 milyon avro.
- orta biznes – 50-249 əməkdaş, satışlar – ən çox 5 milyon avro, sərbəst balans - ən çox 43 milyon avro.

İspaniyada belə müəssisələrin sayı cəmi 3,3 milyondur. Ölkədə bütün işləyən əhəlinin 78%-nin toplaşdığı kiçik müəssisələr ölkədə daxili ümumi məhsulun ümumi həcmünün 68% təmin edirlər. Ancaq bu müəssisələrin əksəriyyəti çox xırdadır: onlardan 80%-dən çoxu ən çox üç işçidən ibarətdir.

İspaniyada kiçik sahibkarlığın dəstəklənməsinə və inkişafına yönəldilmiş bir sıra proqramlar mövcuddur. Ölkə hökuməti böyük diqqəti kiçik sahibkarlığın o subyektlərinə ayırır ki, onlar tələbələr, qadınlar, immiqrantlar və s., kimi sosial cəhətdən müdafiəsiz vətəndaşlar üçün əlavə iş yerlərinin yaradılması yolu ilə ölkənin sosial siyasətində aktiv iştirak edir, həmçinin iqtisadi göstəriciləri aşağı olan regionların inkişafına kömək edirlər.

İspaniya hökuməti elm tutumlu sahələrin inkişafına və elmi nailiyyətlərin çoxalmasına böyük diqqət ayırır. Kiçik sahibkarlığın inkişaf proqramları Almaniya, Fransa, Böyük Britaniya və Avropanın bu kimi bir çox ölkələrinə yayılan Avropa proqramlarına əsaslanır.

Dövlət çoxlu sayda müxtəlif təşkilat və fondlar yaradaraq kiçik sahibkarlığın dəstəklənməsinə yardım edir. Belə təşkilatlar iki qrupa bölünür və onlara Avropa Birliyi ölkələrinin ərazisində kiçik sahibkarlığı dəstəkləyən cəmiyyətlər daxil olur.

Birinci qrupa qarşılıqlı zəmanət verən cəmiyyətlər (QZC) daxildir. Bu müəssisələr kiçik biznesin inkişafı üçün kreditlərin alınması məqsədi ilə girov kimi öz mülkiyyətlərini verir və ya zəmanətlə çıxış edərək kreditorlara zəmanət verirlər.

İspaniyada QZC kiçik sahibkarlığın daxili maliyyələşdirmə mənbələrinin axtarışı üçün xüsusi prinsip tətbiq edir. Bu könüllü ödəmələr prinsipidir. QZC inkişafını stimullaşdırmaq və onlara etibarını artırmaq üçün İspaniya hökuməti QZC fəaliyyətini tənzimləyən və dövlət tərəfindən müəyyən zəmanətlər və maliyyə dəstəyi nəzərdə tutan xüsusi qanun qəbul edib. Qeyd etmək lazımdır ki, QZC qarşılıqlı maliyyələşdirmə cəmiyyətlərindən (QMC) fərqlənirlər. QZC kreditlərin verilməsi üzrə əməliyyatlar həyata keçirmirlər, yalnız maliyyə müəssisələrinə və banklara öz üzvləri üçün konkret sahibkarlıq layihələrinə kreditlər verilərəkən zəmanət verirlər. Bu halda QZC layihələrin reallaşdırılması və gəlirliliyi üzrə ekspert qiymətləndirməsi keçirirlər. Beləliklə, QZC maliyyə əməliyyatları yerinə yetirmirlər, onların fəaliyyəti daha mülayim normativ aktlarla tənzimlənir və onlara başlanğıc fəaliyyətlər üçün mötəbər maliyyə vəsaiti lazım deyil. QZC fəaliyyətini nizama salan İspaniya qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuşdur ki, böyük layihələr üçün kreditləşdirmə həll edilərkən QZC şəxsi vəsaitləri zəmanət üçün kifayət etmədikdə dövlət özü həmin layihə üçün mötəbər zəmanət verir.

İkinci qrup kiçik sahibkarlıq subyektlərini maliyyələşdirən, onlara sərmayə qoyan və subsidiyalar verən qarşılıqlı maliyyələşdirmə təşkilatlarını özündə birləşdirir. Bu qrupa İspaniyanın rəsmi Dövlət Kredit İnstitutu daxildir. Bu İnstitut haqqında aşağıda daha ətraflı məlumat verilir.

Bundan başqa, İspaniyada kiçik sahibkarlığın maraqlarını müdafiə edən çoxlu sayda təşkilat mövcuddur. Buna nümunə kimi kiçik biznes Assosiasiyası və hər şəhərdə filialları açılmış sənaye-ticarət palatası göstərilə bilər.

İspaniyanın kiçik və orta biznes müəssisələrinə maliyyə dəstəyi verən təşkilatlardan dörd əsas təşkilat daha çox seçilir:

1. ICO (Dövlət Kredit İnstitutu)

Bu təşkilat özündə bir tərəfdən dövlət maliyyələşdirmə agentliyini, digər tərəfdən investisiyalar və inkişaf bankını birləşdirir. Onun xətti ilə üç əsas proqram maliyyələşdirilir: 1) xaricdə ispan investisiyalarına yardım, 2) sənaye nəqliyyat vasitələrinin əvəs edilməsi planı, 3) fəaliyyəti yeni investisiyaların generasiya edilməsinə yönəldilmiş kiçik və orta müəssisələrin əsas fondlarının maliyyələşdirilməsi. Kiçik və orta müəssisələrə dəstək proqramı arasında "Linea PYME" proqramı ən əhəmiyyətli hesab edilir.

Dövlət Kredit İnstitutu (bundan sonra - ICO) 1971-ci ildə İspaniya dövlət banklarının fəaliyyətlərinin əlaqələndirilməsinə məsul bir təşkilat kimi yaradılıb. ICO yaradılması məqsədləri və əsas funksiyaları xüsusi qanunla tənzimlənir.

1988-ci ildə yeni qəbul edilmiş qanunla ICO dövlət kredit institutu kimi yenidən quruldu və dövlət inkişaf bankı statusunu aldı.

Yeni banka digər dövlət bankları, o cümlədən Sənayenin kreditləşdirilməsi bankı, Kənd təsərrüfatının kreditləşdirilməsi bankı, Yerli hakimiyyət orqanlarının kreditləşdirilməsi Bankı, İspaniya İpoteka bankı da daxil oldular. Bundan başqa ICO İspaniya Xarici ticarət bankının əsas səhmdarı oldu.

Bu andan etibarən maliyyə resurslarını dövlət xəzinəsindən almaqla yanaşı bank onları əlavə olaraq kapital bazarlarından da cəlb etmək imkanı əldə etdi.

1991-ci ildə İspaniyada dövlət bank sektorunda islahat keçirildi və nəticədə ICO dövlət maliyyə agentliyi və dövlət inkişaf bankı kimi saxlanıldı.

ICO təşkilati-hüquqi formasına görə dövlət şirkətidir və fəaliyyətində İspaniya iqtisadiyyat və rəqabət Nazirliyinə tabedir.

Kredit institutu kimi ICO dövlət maliyyə agentliyi kimi fəaliyyət göstərir. Özünün hüquqi statusu, aktivləri, xəzinədarlığı və həmçinin müstəqil menecmenti var.

ICO istər yerli, istərsə də beynəlxalq maliyyə bazarlarında müstəqil şəkildə maliyyə resursları cəlb edir və bu zaman o üçüncü şəxslər qarşısında İspaniya dövlətinin açıq-aşkar, geri çağırılmayan, şərtsiz və birbaşa zəmanəti ilə çıxış edir.

ICO əsas funksiyası ölkənin iqtisadi artımına və inkişafına yardım edən iqtisadi fəaliyyətə maliyyə dəstəyi göstərməkdir.

Xüsusilə ICO ölkənin inkişafı üçün sosial, mədəni, ekoloji və innovasiya əhəmiyyəti olan sahələrin maliyyələşdirilməsi ilə məşğuldur

Dövlət bankı kimi ICO həm ölkə daxilində, həm də onun sərhədlərindən kənarında investisiya layihələrini həyata keçirən ispan şirkətlərinin maliyyələşdirilməsini təmin edir.

Bu zaman ICO iki istiqamətdə əməliyyatlar aparır: ikinci səviyyə bankı kimi və kreditləşdirməni birbaşa həyata keçirən birinci səviyyə bankı kimi. Həmin kreditlər əsas etibarilə fərdi sahibkarların və kiçik və orta müəssisələrin dəstəklənməsinə istiqamətləndirilir.

ICO hər kredit xəttinin miqdarını, kreditləşdirmənin məqsədlərini, faiz dərəcələrini, kreditləşdirmənin müddətlərini təyin edir, fərdi və kiçik və orta müəssisələri maliyyə resursları ilə təmin edir.

1986-cı ildə ICO qrup formalaşmağa başladı. Hazırda ICO müxtəlif ispan şirkətlərinin səhmdarıdır.

ICO ilk filial strukturu Axis şirkətinin 100% kapitalına sahibdir və onun vasitəsi ilə üç fondu idarə edir:

- Kiçik və orta müəssisələrə dəstək Fondu;
- Nəqliyyat, enerji və sosial infrastruktur sahələrində infrastruktur layihələrini dəstək Fondu;
- İnnovasiya müəssisələrini dəstək Fondu.

Bundan başqa ICO bir neçə fondun idarəetmə şirkəti və investordur. O cümlədən ICO kiçik və orta biznesə dəstək üzrə birgə Avropa fondunu da idarə edir.

ICO ali idarəetmə orqanı 9 üzvdən və katibdən ibarət Direktorlar Şurasıdır.

ICO sədri Direktorlar Şurasının sədridir. Direktorlar Şurasının üzvləri bunlardır:

- İqtisadiyyat və rəqabət nazirliyinin dörd təmsilçisi;
- Maliyyə nazirliyi və dövlət administrasiyasının iki təmsilçisi;
- İctimai işlər nazirliyinin təmsilçisi;
- Kənd təsərrüfat, ərzaq və ətraf mühit nazirliyinin təmsilçisi;
- Xarici ticarət institunun (ICEX) təmsilçisi.

Hüquq departamentinin direktoru Direktorlar Şurasının Katibidir.

ICO ali icraçı vəzifəli şəxsi İqtisadiyyat və rəqabət nazirinin təklifi ilə İspaniya Nazirlər Şurasının təyin etdiyi sədrdir.

ICO fəaliyyətini operativ idarəetmə funksiyasını sədrdən, dörd nəfər üzvdən və katibdən ibarət Əməliyyat komitəsi yerinə yetirir. Əməliyyat komitəsinin sədri ICO sədridir.

Əməliyyat komitəsinin üzvləri aşağıdakılardır:

- maliyyə direktoru;
- investisiya direktoru;
- risklərin idarə edilməsi üzrə direktor;
- kadr təminatı üzrə direktor.

Əməliyyat komitəsinin katibi hüquq departamentinin direktorudur.

Beləliklə, 2013-cü ilin mart ayı üçün ICO təşkilati strukturuna daxil olan 10 struktur bölmədə 320 nəfər işçi çalışırdı.

İspaniyanın kiçik və orta biznes müəssisələrinə maliyyə dəstəyi verən digər təşkilatlar bunlardır:

2. *Direccion General de Politica de PYME*. (İspaniya İqtisadiyyat Nazirliyinin kiçik və orta sahibkarlıq sahəsində siyasət üzrə baş müdiriyyət).

Əsas məqsədləri və vəzifələri: kiçik və orta müəssisələrin rəqabətə davamlılıq səviyyəsini qaldırmaq, beləliklə iqtisadi fəallığın ümumi həcmi yüksəltmək və yekunda, ölkədə məşğulluğun artmasına kömək etmək.

3. *COFIDES*

Statusuna görə bu təşkilat dövlət səhmdar cəmiyyətidir, səhmdarları müxtəlif dövlət idarələri və beş özəl kommersiya bankıdır.

COFIDES inkişaf etməkdə ölkələrdə ispan firmalarının layihələrinin həyata keçirilməsinə kömək edir. Kiçik və orta biznes onun prioritetləri sırasındadır, hərçənd bu təşkilat daha iri firmaları da maliyyələşdirir.

4. *CDTI*

Bu dövlət təşkilatının əsas məqsədi yeni texnologiyaların inkişaf etdirilməsinə və onların istehsal proseslərinə əməli olaraq tətbiq edilməsinə dəstək verməkdir.

İspaniyada kiçik sahibkarlığın inkişafının müsbət cəhəti kimi bürokratiyanın aşağı səviyyəsini qeyd etmək lazımdır. Kiçik müəssisənin qeydiyyatı və lisenziyanın alınması

üçün sahibkarlar ən çox 24 saat vaxt sərf edirlər. Ölkə vətəndaşı olmayan kəslər üçün də həmin müddət dəyişmir. Nəticədə, xarici vətəndaşlar ölkədə kiçik sahibkarlığın inkişafında iştirak edirlər.

Çin

Çin hökuməti kiçik və orta müəssisələri iqtisadi artım, bazarın canlanması və iş yerləri yaradılması imkanlarının genişləndirilməsi üçün ən əhəmiyyətli stimullaşdırıcı amil hesab edir. Son 20 ildə kiçik biznes sektoru Çin iqtisadiyyatının ayrılmaz hissəsinə çevrilib və hal-hazırda iş yerlərinin daha çoxunu məhz bu sektor yaradır və yeni innovasiya texnologiyaları da məhz bu sektorda daha sürətlə yayılır.

Hökumət bu sektorda dövlət satınalmalarının yerləşdirilməsi sistemini təkmilləşdirir, ixtisaslaşdırılmış və işgüzar mütəxəssislərin hazırlığı ilə məşğul olur, xarici bazarların mənimsənməsinə yardım göstərir. 2002-ci ildə qəbul edilmiş "Kiçik və orta müəssisələrin inkişafının stimullaşdırılması haqqında Qanun" belə müəssisələrin böyük şirkətlərlə, xüsusilə müasir texnikanın, bazar haqqında informasiyasının və maliyyənin əlçatanlığı məsələlərində hüquq bərabərliyini maksimum təmin etmək məqsədi daşıyırdı. Qanunun mühüm əhəmiyyətli müddəaları bunlardır:

- mərkəzi büdcə hesabına maliyyələşdirilən "Kiçik və orta müəssisələrin inkişafı Dövlət Fondu"nun təsis edilməsi haqqında;
- kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin və onların investorlarının qanuni gəlirlərinin hər hansı bir şəxs və ya təşkilatın qəsdlərindən qorunması haqqında;
- işsizlərə və əlillərə daha çox iş yeri ayıran müəssisələrə vergi güzəştlərinin edilməsi haqqında

Bundan başqa qanun bu iqtisadi sektorun bir çox gəlirli sahələrə daxil olmasını, dövlətin nəzarəti altında yalnız bəzi əsas iqtisadi sektorların qalmasını nəzərdə tutur.

2003-cü ildən başlayaraq Çində kiçik sahibkarlığın çox sürətli inkişafı, müəssisələrin gəlirliliyinin artımı, dövlətin büdcəsinə vergi daxil olmalarının artması baş verdi. Belə inkişaf əsasən kiçik sahibkarlıq subyektlərinin sayının artımının hesabına təmin edilmişdi.

" Milli İnkişaf və İslahatlar Komissiyası" (NDRC) ölkədə dövlət iqtisadi siyasətini həyata keçirən əsas təşkilatdır. Onun fəaliyyətinin ən əhəmiyyətli istiqamətlərindən biri kiçik biznesin dinamik inkişafı üçün şəraitin formalaşdırılmasıdır. Bunun üçün "Kiçik və orta sahibkarlıq Departamenti" onun tərkibinə daxil edilib və "Çin biznesin əlaqələndirilməsi və kooperasiyası mərkəzi" (CCBCC) yaradılıb. CCBCC kiçik sahibkarlığa xidmət üzrə xüsusi agentlikdir və onun əsas işi kiçik biznesin dəstəklənməsi üzrə Çin və xarici təşkilatlar arasında iqtisadi və texnoloji əməkdaşlığı təmin etmək üçün xüsusi şəraitin yaradılmasından ibarətdir.

CCBCC -in əsas funksiyaları bunlardır:

1. Sektorun rolunun, durumunun və ehtiyaclarının tədqiqı;
2. Məlumatların toplanması və kiçik biznesin inkişafına imkan yaradan siyasətin hazırlanması üçün təkliflərin formalaşdırılması;
3. Kiçik və orta biznes üçün xidmətlərin kompleks sisteminin yaradılmasına yardım;
4. Ticarət yarmarkalarının və sərgilərin təşkili, işgüzar danışıqların aparılmasında yardım etmək;
5. Təlim, informasiya xidməti, məsləhət vermə və biznesin diaqnozu;
6. Çində kiçik və orta biznesin fəaliyyəti və durumu haqqında dövrü dərgilərin və illik icmalların nəşri.

CCBCC kiçik və orta müəssisələrin dəstəklənməsi üzrə daimi qüvvədə olan bir sıra dövlət proqramları hazırlayıb.

Bu sektorun sürətli inkişafı üçün ən uğurlu müəssisələrin informasiya və təcrübələrinin mübadiləsi məqsədi ilə müxtəlif ölkələrin və beynəlxalq təşkilatların iştirakıyla bir çox konfranslar təşkil olunur.

Çində kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına kömək edən digər bir vacib orqan 2001-ci ildə Çin hökumətinin qərarı ilə yaradılmış CSMEO dövlət informasiya xidmətidir. Bu idarə öz internet-saytı vasitəsilə kiçik və orta sahibkarlığın fəaliyyətinə aid məsələlərlə ilə bağlı əhaliyə və sahibkarlara informasiya və məsləhət verilməsi xidməti ilə məşğul olur. CSMEO şəbəkəsi Çinin bütün regionlarını əhatə edir və bu da əmək bazarında vəziyyət, qüvvədə olan qanunvericilikdəki dəyişikliklər, elm sahəsində son nailiyyətlər və texnoloji ixtiralar, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin inkişafı və vəziyyəti haqqında əhalini məlumatlandırmağa imkan verir.

Vergi preferensiyaları sahəsində Çinin təcrübəsi maraqlıdır. Çin hakimiyyət dairələri ölkənin kiçik müəssisələrinin vergi qoyma sistemində yeniliklər ediblər. Təklif edilmiş düzəlişlərə əsasən aylıq gəliri 20 min yuan və ya 3226 dolları ötməyən kiçik biznes nümayəndələri əlavə dəyər vergisindən və dövriyyəyədən tutulan vergidən tamamilə azad olublar. Bu sistemin tətbiqinə bu il avqustun 1-dən başlanılıb. Hesablamalara əsasən təklif edilmiş vergi güzəştləri 6 milyondan çox xırda müəssisəyə aid ediləcək.

Yaradılmış çox sayda azad iqtisadi zona xarici investisiyaları və elmi-texniki resursları cəlb edir. Potensial uğurlu müəssisələrə güzəştli kreditlər və zəmanətlər verən kiçik və orta sahibkarlığın inkişaf fondları yaradılıb.

Çin Kiçik və Orta ölçülü Müəssisələr Assosiasiyası (CASME)

NDRC təşəbbüsü və sponsorluğu, Çin Dövlət Şurasının dəstəyi və təsdiqi ilə 2006-cı ildə Çin Kiçik və Orta ölçülü Müəssisələr Assosiasiyası (CASME) təsis edildi. Əyalət İnkişaf və İslahatlar Komissiyalarının rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərən bütün yerli KOS assosiasiyaları CASME -nin təsisçiləri oldular. Bu şəbəkə vasitəsilə CASME ölkənin bütün KOS müəssisələri ilə əlaqə qurdu.

2009-cu ildə dövlət agentliyində qeydiyyatdan keçən KOS müəssisələrinin sayı 10.23 milyonu ötmüşdü. Çin KOS müəssisələri ölkə üzrə ÜDM –nin 60%-ni, vergi ödəmələrinin 60%-ni, iş yerlərinin 80%-ni və patentlərin 66%-ni təmin edirdi. Hazırda CASME -nin bütün ölkə üzrə əyalət səviyyəsində 34 filialı fəaliyyət göstərir.

Çin Kiçik və Orta Biznes Müəssisələri Assosiasiyasının (CASME) missiyası Çin hökuməti və kiçik və orta sahibkarlıq müəssisələri (KOS) arasında məlumat ötürücüsü kimi xidmət etməkdir. Bunda məqsəd yerli kiçik və orta firmaların innovasiya potensialını və bazarda rəqabət aparmaq qabiliyyətini artırmaqdır.

CASME haqqında Əsasnaməyə görə təşkilatın əsas fəaliyyət istiqamətləri aşağıdakılardır:

- Çin KOS müəssisələrinin inkişafı və islahatlardakı problemlər haqqında hökuməti məlumatlandırmaq və eləcə də müvafiq siyasət təklifləri təqdim etmək;
- KOS müəssisələrində inkişaf etmiş texnologiyaları tətbiq etmək və milli və beynəlxalq əmtəə sərgilərində iştirak etmək kimi müxtəlif fəaliyyətlər vasitəsilə KOS müəssisələrinin bazarlarda yerləşməsini asanlaşdırmaq;
- Informasiya şəbəkəsinin yaradılması və Çin KOS müəssisələri, eləcə də investitorlar, müştərilər və xarici şirkətlər kimi maraqlı tərəflər arasında əməkdaşlığı əlaqələndirmək.

Dövlət və KOS arasında vasitəçilik xidmətini yerinə yetirən CASME KOS müəssisələrindəki cari vəziyyət və onların inkişaf istiqamətləri, eləcə də üzləşdiyi əsas problemlərlə bağlı məlumatların müvafiq dövlət qurumlarına çatdırılmasını təmin edir. Digər tərəfdən, CASME öz üzvləri arasında milli sənayenin standartlarının tətbiq edilməsinə çalışır. Başqa sözlə, CASME əsas prioritetləri hökumət və Çin kiçik və orta müəssisələr arasında qarşılıqlı əlaqələri gücləndirmək və davamlı inkişaf üçün KOS müəssisələr arasında şəbəkəni koordinasiya etməkdir.

CASME təşkilati strukturu bir sıra departament, idarə və mərkəzlərdən ibarətdir:

- Administrasiya Departamenti

- Maliyyə Departamenti
- İnsan Resursları Departamenti
- Üzvlərə Xidmət Departamenti
- Siyasət Tədqiqatları Departamenti
- İnformasiya Departamenti
- Beynəlxalq İqtisadi və Əməkdaşlıq Departamenti
- Sərgi Departamenti
- Peşəkar Menecer İdarəsi
- Müəssisələrə Əməliyyat Xidməti Mərkəzi
- İnvestisiya və Maliyyə Xidməti Mərkəzi
- İnnovasiya Artım Xidməti Mərkəzi
- Sertifikatlaşdırma və Təlim Departamenti
- Müəssisə Bələdçisi
- Kredit Menecment Mərkəzi

CASME Çin Milli İnkişaf və İslahat Komissiyası tərəfindən idarə olunur. Pekində yerləşən qərargahından CASME Çinin bütün şəhər və vilayətlərindəki filialları ilə fəaliyyət göstərir. 2007-ci ilin sonunda CASME -nin 580 000 qeydə alınmış üzvü var idi. Onların əksəriyyəti Çin KOS müəssisələri olsa da, bu sırada olan xarici üzvləri də sürətlə artır.

CASME maliyyələşdirilməsi mənbələri üzvlük haqqı, ianələr, hökumətin ayırdığı vəsaitlər və başqaları daxildir. Bu vəsaitlərin xərclənməsi üç sahədə aparılır: işçilərin təqaüdləri, idarə etmə xərcləri və fəaliyyətlə bağlı xərclər. Daha ətraflı məlumat açıqlanmır.

Təşkilatın ingilis dilində veb sayt ünvanı belədir: <http://www.ca-sme.org/Introduction.asp>